Ἔτος Θ' — Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Μαΐου 1892 — ΑΡΙΘ. 19

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐσωτερικοῦ δρ. 10.—Ἐξωτερικοῦ φρ.χ. 12.—Ρωσίας ρόβλ. 5

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Ρενὰν περὶ Ἑλλήνων καὶ Ἑλλάδος.
Αἱ πρωτεύουσαι τοῦ κόσμου: Ἀθῆναι ὑπὸ Comte. de Mouy. Μετάφρασις Ι. Α. Ζυγομαλᾶ. (Τέλος).
Ἑλληνικὴ Φιλεργία, ὁ Σπλαχνικὸς διαβάτης· ποίησις Δήμου Κάππα.
Ἡ Μονομαχία ὀγγρικὸν διήγημα ἐκ τῶν τοῦ Mikszat Kálmán. Μετάφρ. Ἀγ. Γ. Κωνσταντινέου.
Ἡ Μήτηρ· κατὰ τὸν P. Mantegazza. Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ Δ. Ι. Κ.
Τὸ Φάντασμα τῆς Ἀνατολῆς μυθιστορία Πέτρου Λοτῆ (Συνέχεια).
Ψηφιδωτόν.
Εἰδήσεις κτλ.
Ἐφημερίδες.
Ἰδιαίτερα Γράμματα.
Νέα Βιβλία.

Ο ΡΕΝΑΝ

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὅπως φυλάσσωμεν φιλοστόργως ἐν τῷ κόλπῳ ἡμῶν ἀγαπητοῦ ἀπόντος περιπόθητον ἐπιστολήν, εἰς ἣν μοσχοβόλον δίδει ἄρωμα ἡ ἀπουσία καὶ ἡ ἀγάπη, οὕτω παραλαμβάνει ἕνα φυλάξῃ ἐν ταῖς σελίσιν αὐτῆς καὶ ἡ Ἑβδομὰς τὰ δύο κατωτέρω κείμενα, δι' ὧν ὁ πεφωτισμένος ὅσῳ καὶ εἰλικρινὴς φιλελληνισμὸς τοῦ Ρενὰν ἐξομνεῖ τὴν ἡμετέραν πατρίδα καὶ χαιρετίζει τὰ τέκνα της. Πεποίθαμεν δὲ ὅτι οἱ ἀναγνῶσται πάντες θὰ ἐπιτρέψωσιν ἡμῖν, ὅπως ἐξ ὀνόματος αὐτῶν καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης των, ἀποτείνωμεν τῷ μεγάλῳ φιλοσόφῳ ἓν ἐγκάρδιον:

— Εὐχαριστοῦμεν.

Ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ ἐν Παρισίοις „Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν" ὁ Ρενὰν μὴ δυνάμενος νὰ προεδρεύσῃ ἔγραψε πρὸς τοὺς συνελθόντας μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἐπιστημονικὴ σπουδὴ τοῦ παρελθόντος ἔχει μέγα διαφέρον, ὡς καὶ ἡ αἰσθητική, ἵνα ἡ μελέτη τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀνθῇ. Τὸ σημαντικώτατον μέρος τῶν γνώσεων, ἃς ἔχομεν περὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐγράφη ἑλληνιστί. Πάντες οἱ κλάδοι τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης συνδέονται πρὸς τὸν ἑλληνισμόν. Αἱ λεπτομερεῖς ἀνιχνεύσεις, ἃς οἱ σοφοὶ τῶν πέντε τελευταίων ἑκατονταετηρίδων ἔκαμον, δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὸ πέρας. Κείμενα Ἑλλήνων συγγραφέων, ἄγνωστα ἢ κακῶς ἐξετασθέντα, ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν τῷ κόσμῳ. Πρέπει νὰ ἀνευρεθῶσι, καὶ νὰ ἀχθῇ εἰς τὸ φῶς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Τὰ πρὸ πολλοῦ εἰς χεῖρας παντὸς εὑρισκόμενα καὶ γνωστὰ κείμενα ἀνάγκη ἐκ νέου νὰ ἀναγνωσθῶσι, νὰ διορθωθῶσι, νὰ ἐννοηθῶσιν. Ὁ Ἑλληνιστὴς πρώτιστα ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης. Τὸ νεώτερον πνεῦμα, σπεῦδον πανταχοῦ πρὸς νέας ἐρεύνας, ἀκολουθεῖ τὸ μέγα δίδαγμα τῆς μεθόδου, ἣν παρέδωκεν ἡμῖν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἐς ἀεὶ μετὰ προσοχῆς ζητοῦσα νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητα. Οἱ Ἑλληνισταὶ ἂς ἀντλῶσιν ἔτι τὸ θάρρος αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰδικότης ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἱστορικῶν μελετῶν, ἥτις δὲν ἀναγκάζεται νὰ ἀναζητῇ εἰς τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τὴν καλλιτέραν διδασκαλίαν. Γινώσκομεν κάλλιον τὴν ἀρχαίαν Περσίαν διὰ τοῦ Ἡροδότου ἢ διὰ τῶν ζενδικῶν κειμένων τοῦ Ἀγκετίλ. Βεβαίως ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς παρέδωκεν ἡμῖν περὶ τῶν Ἰνδιῶν εἶνε ὀλίγον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὀλίγον ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ φέρωμεν τάξιν τινὰ καὶ ὁρίσωμεν χρονολογίαν εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἰνδικῶν μνημείων.

Τὰ ἔργα ὑμῶν, ἅτινα αὐξάνουσιν ἐπιπροσθετόμενα κατ' ἔτος, θὰ εἶνε θησαυρὸς τοῦ μέλλοντος. Ἡ δόξα δὲ ὑμῶν, ἡ ἀνταμοιβὴ ὑμῶν, Κύριοι, ἡ ἀπόδειξις ὅτι βαδίζετε τὴν εὐθεῖαν εἶνε ἡ συμμετοχὴ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος εἰς τὰς προσπαθείας σας, συμμεριζομένης τὸ εὐγενὲς ἔργον, ὅπερ ἀνελάβατε. Σήμερον ὅπως κατὰ τὴν ΙΕ' καὶ Ις' ἑκατονταετηρίδα, αἱ ἔρευναι ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου δὲν δύνανται τελείως νὰ ἐπιτελεσθῶσιν ἄνευ τῆς συνεργασίας τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀναγέννησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα συνετελέσθη, διότι καὶ οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον εὑρίσκοντο ἐν ἀναγεννήσει. Κάτοχοι τοιούτου πλουσίου παρελθόντος ὑπῆρξαν ἐν ταυτῷ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ οἱ διανομεῖς καὶ οἱ ἑρμηνευταὶ αὐτοῦ. Εἶσθε εὐτυχεῖς, κύριοι, ἔχοντες τοιούτους νοήμονας καὶ συμπαθεῖς συναδέλφους....»

Ἐν τῷ γεύματι δὲ, ὅπερ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ἐδόθη, ὁ Ρενὰν ἀναστὰς ἐφερε τὴν ἑξῆς πρόποσιν:

«Εὐηρεστήθητε, Κύριοι, νὰ ῥίψητε ἀκτῖνα ἡλίου ἐπὶ τῶν τελευταίων μου ἡμερῶν. Ἀγαπῶ πολὺ τὰ συμπόσια, ἐν οἷς, ὡς ἐν τῷ ὑμετέρῳ, ἐπικρατεῖ ἐγκάρδιος συμπαθεια, ἐξοβελίζεται δ' ἡ πολιτική. Πιθανῶς προίσταμαι σήμερον τὸ ὕστατον τοιαύτης ἑορτῆς. Πρὸ μιᾶς ἀκόμη ὥρας (τόσα εἶνε τὰ κατατρύχοντά με ἐνοχλήματα!) δὲν ἤξευρα ἐὰν θὰ κατωρθουν νὰ παρευρεθῶ. Ἀλλὰ, δόξα τῷ Θεῷ, ἰδού ἐγὼ ἐν μέσῳ ὑμῶν, καὶ οὐχὶ λίαν ἀνάπηρος! Ἡ ἑορτὴ εἶναι ὡραία καὶ καλῶς πράττετε πανηγυρίζοντες αὐτήν. Ἐν ἔτει 1867 φίλοι τινὲς τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐξ ὧν ὀλίγοι οἱ ζῶντες ἔτι, ἵδρυσαν τὴν ὑμετέραν Ἑταιρείαν, ὡς σκοπὸν ἔχουσαν τὴν ἐν Γαλλίᾳ περιθάλψιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ὁποῖον ἀσπάσιον προγραμμα! Ἡμεῖς ἐνδιατριβομεν περὶ τὰ πράγματα τῶν ἀπωτέρων ἐξαρτημάτων, τῶν ἀποικιῶν. Ἀλλ' ὑμεῖς οἰκεῖτε αὐτὴν τὴν πατρίδα καὶ τὴν σκηνὴν ὑμῶν ἐπήξατε ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ χώρου, ἔνθα κεῖται ἡ θρησκευτικὴ πάντων ἡμῶν κοιτίς, ἡ Ἀκρόπολις! Ὑπάρχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἓν θαῦμα, (θαῦμα δὲ καλῶ ὅ,τι ἐγένετο ἅπαξ καὶ μόνον) ἡ ἀρχαία Ἑλλάς! Ναί, πεντακόσια περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ, διεμορφώθη τύπος πολιτισμοῦ τοσοῦτον τέλειος, τοσοῦτον πλήρης, ὥστε πᾶν τὸ προηγηθὲν ἐπεσκιάσθη, τότε δ' ἐγεννήθη πράγματι ὁ λόγος καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ ἐπεφάνη ἐν τῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ πολίτης, ὁ ἐλεύθερος ἀνήρ. Ἐνώπιον τῆς ἀνεπιτηδεύτου εὐγενείας αὐτοῦ καὶ ἀξιοπρεπείας πᾶν ὅ,τι πρότερον ἐκρίνετο βασιλικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἐταπεινώθη. Ἡ ἐπὶ τοῦ λόγου θεμελιουμένη ἠθικὴ ἐξεδηλοῦτο ἐν τῇ αἰωνίᾳ αὐτῆς ἀληθείᾳ ἄνευ ἀναμίξεως ὑπερφυῶν ἐπινοημάτων.

Τὸ ἀληθὲς περὶ τῶν θεῶν καὶ περὶ τῆς φύσεως ἀνεκαλύπτετο σχεδὸν ἀκέραιον, ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἀπαλλασσόμενος τῶν ἀφρόνων φοβήτρων τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας, ἠρχίζεν ἐνατενίζων γαληναίως τὴν εἱμαρμένην. Ἐθεμελιοῦτο ἡ φιλοσοφία, τουτέστιν ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη. Ἔστιν ὅτε διωράτο καὶ αὐτὸ τὸ μηχανικὸν τοῦ κόσμου σύστημα. Ἡ ὀρθὴ ἰδέα δὲν ἐτηρήθη μέχρι τέλους, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ ἐτέθη, Κοπέρνικος δὲ καὶ Γαλιλαῖος καὶ Νεύτων ἐξήγαγον ἁπλῶς τὰ πορίσματα τῆς ἀρχικῆς ἐκείνης ἰδέας, καθ' ἣν ἡ γῆ ἔπαυσε θεωρουμένη ὡς τὸ κέντρον καὶ ὑπεδείχθη τὸ ἄπειρον. Ἐν δὲ τῇ τέχνῃ ποία γονιμότης, ποῖος κόσμος θεῶν καὶ θεαινῶν, ποία οὐρανία ἀναστάτωσις! Ἡ Ἑλλὰς ἐπενόησε τὸ καλόν, ὡς εἶχεν ἐπινοήσει τὸ ἀληθές. Ἡ Ἑωα εἶχε γλυψει ἀγάλματα πρὸ αὐτῆς, μία δὲ ἀνατολικὴ χώρα κατώρθωσε πρὸ αὐτῆς ν' ἀπαλλαγῇ τῆς διηνεκοῦς ἀναμίξεως τῶν θεῶν εἰς τὰ ἀνθρώπινα. Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς μόνη ἀνεκάλυψε τὴν μονιμότητα τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἡ Ἑλλὰς μόνη ἀνεκάλυψε τὸ μυστήριον τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, τὸν κανόνα, τὸ ἰδεῶδες. Ἔκτοτε ἀρκεῖ ἡ φοίτησις εἰς τὴν σχολὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦτο ἔπραξεν ἡ Ρώμη, τοῦτο ἔπραξεν ἡ ἀναγέννησις, τοῦτο δὲ θὰ πράττωσι, μετὰ πάντα παροξυσμὸν βαρβαρότητος, οἱ πρωτουργοὶ τῶν μελλουσῶν ἀναγεννήσεων. Περὶ τὴν ὁριστικὴν ταύτην ὥραν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος περιστρέφονται αἱ ὑμέτεραι μελέται, ὁ δὲ κλῆρος ὑμῶν εἶναι ἐπίζηλος. Ἐν τοῖς συγγράμμασι, περὶ ἃ ἐνδιατρίβετε μετὰ τόσης ζέσεως εὑρέθη τὸ *καλὸν* καὶ τὸ ἐξαίσιον ἐκεῖνο κράμα, τὸ *καλὸς κ' ἀγαθός*. Θαυμάσιαι λέξεις καὶ θαυμάσιαι ἰδέαι. Ὁ εὐγενὴς ἄνθρωπος φέρει ἔκτοτε ἐν ἑαυτῷ τὴν πηγὴν τῆς εὐγενείας. Τὸ καλόν, τὸ ἀγαθόν, τὸ ἀληθὲς εἶναι οἱ θεῖοι πόλοι, οἱ ἑλκύοντες ἡμᾶς.

Ἡ Ἑλλὰς οὐδέποτε ἔστρεψε μελαγχολικῶς τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω, οὐδέποτε ἔσχεν ἰδέαν θλίψεως, τουτέστιν ἰδέαν ἐγωισμοῦ! Χωρεῖ πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω, διότι συναισθάνεται ὅτι ὁ κόσμος χρῄζει αὐτῆς καὶ ὅτι ἐγκλείει ἐν ἑαυτῇ πρὸς ὥραν τὴν ὑπερτάτην τῆς ἀνθρωπότητος συνείδησιν. Εἴπερ τι καὶ ἄλλο διακρίνει τὸν ἕλληνα ἡ πίστις ἐπὶ τὴν δόξαν του, ἡ ἐμπιστοσύνη ἐπὶ τὸ μέλλον. Διότι καὶ ἡ δόξα εἶνε τῆς Ἑλλάδος ἐφεύρεσις. Ὁ βίος τοῦ ἀτόμου εἶνε βραχύς, ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν ἔργων του αἰωνία καὶ ἡ μνήμη αὕτη ἀποτελεῖ τὸν ἀληθῆ βίον. Τὸ σπουδαῖον εἶνε ἡ ὑστεροφημία. Ὁ ἐπὶ γῆς βιος ὑποτάσσεται εἰς τὸν πέραν τοῦ τάφου, συνετὸς δ' ὑπολογισμὸς καθίσταται ἡ θυσία ὑπὲρ τῆς φήμης Οὕτως ὁ ἕλλην ἔπλασε κεφάλαιον ἀνεκτίμητον, οὗ ἐγένετο ὁ διανομεύς. Ἐπινοήσασα τὴν ἱστορίαν, ἡ Ἑλλὰς ἐπενόησε τὴν κρίσιν τοῦ κόσμου καὶ ἡ κρίσις αὕτη ἦτο ἀνέκκλητος. Ἐκεῖνοι περὶ ὧν δὲν ὡμίλησεν ἡ Ἑλλάς, κατεδικάσθησαν εἰς τὴν λήθην, τουτέστιν εἰς τὸ μηδέν, εἰς ἐκείνους δ' ὧν ἀνεμνήσθη ἡ Ἑλλάς, ἠσφαλίσθη ἡ δόξα, τουτέστιν ἡ ζωή. Ἵνα τύχωσιν ἀγάλματος ἐν Ἀθήναις οἱ βασιλεῖς, ἀμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους εἰς κολακείας καὶ εἰς εὐεργεσίας. Οὕτως ἐν ἐλλείψει τῆς ἀθανασίας, ἣν ἐπιφυλάσσουσιν ἑαυτοῖς οἱ Θεοί, οἱ ἄνθρωποι εὑρόν τι πλέον, ἢ ἐφήμερον δοξάριον. Ἐν τῷ πυκνῷ τῶν ἀνθρώπων πλήθει ἐγένετο οἱονεὶ ἐπιλογὴ καὶ ὁ βίος ἐκτήσατό τινα σκοπόν. Ἡ ὑπερτάτη ἀμοιβὴ τοῦ ἐπιζητήσαντος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐγένετο ἡ ἐκτίμησις τῶν Ἑλλήνων. Οὕτως ἐπλάσθη ὁ φωτεινὸς ἐκείνος κύκλος, ἐξ οὗ ἡ ἀνθρωπότης ἀρύεται τὸ θέλγητρον. Τὰ ἔργα κέκτηνται ἰδεώδη ἀξίαν, ὅταν ὑπάρχωσιν ἁρμόδιοι κριταί, ὡς βάσις δὲ τῆς διαμορφώσεως τόσων ὑψηλῶν χαρακτήρων ἐν τῷ λατινικῷ κόσμῳ καὶ παρ' ἡμῖν, ἐχρησίμευσεν ἡ ἰδέα ὅτι ἔζων ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἐκτίμησιν λογάδων. Τοῦτο κατενόησε τελειότατα ὁ Κικέρων, ὁ βαθὺς τῆς Ἑλλάδος γνώστης «in hoc luce vive», διανύσας δὲ πονηρὰς ἡμέρας, ὡς φάρον ἀληθείας ἔσχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ καλόν.

Εὐχαριστῶ ὑμᾶς, κύριοι, τοὺς βυθισαντάς με αὖθις ἐπὶ στιγμὴν διὰ τῶν ἀναμνήσεων εἰς τὸν ἁγνὸν αἰθέρα ἄλλου κόσμου. Τοιαῦται σκέψεις ἀμβλύνουσι τοὺς πόνους καὶ παραμυθοῦσιν ἐπὶ τῷ γήρατι. Θὰ ἴδω ἄρά γε καὶ πάλιν τὴν Ἀκρόπολιν; Δὲν τὸ ἐλπίζω καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου θὰ δύσωσι πιθανῶς ἐν μέσῳ τῆς ἀπαισίας ὁμίχλης τοῦ βορρᾶ. Ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ὀφείλω στιγμιαῖον μαγικὸν ὄνειρον. Εὐχαριστῶ ἐπὶ τῇ ἑσπέρᾳ ταύτῃ, εὐχαριστῶ ἐπὶ ταῖς ὥραις, ἃς διῆλθον ἐν μέσῳ ἀληθῶν Ἑλλήνων, προπίομεν δ' ὁμοῦ ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν ἀπαραμίλλων διδασκάλων παντὸς ὅ,τι μέγα καὶ εὐγενές, ὑπὲρ τῶν ἐπιφανῶν ξένων, οἵτινες προσῆλθον εἰς τὸ ἡμέτερον συμπόσιον, καὶ ὑπὲρ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἑταιρείας σχεδὸν πάντων τεθνεώτων! Ἡ ἰδέα, ἣν συνέλαβον πρὸ 25 ἐτῶν ἦτον ἀγαθὴ καὶ γόνιμος.»

ΑΙ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

CHARLES DE MOUY

ΑΘΗΝΑΙ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Περίεργον εἶνε ὅτι ἐκ τῶν ἀρχαίων τῆς πόλεως τιμημάτων τὸ ἀφιερωμένον εἰς τοὺς νεκροὺς, τὸ κοιμητήριον δῆλον ὅτι τοῦ Κεραμεικοῦ, πλείονα διέσωσεν ἐρείπια τῶν ὑπὸ τῶν ζώντων οἰκουμένων. Αἱ ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου, πρὸ τοιακοντετείας ἐκτελεσθεῖσαι ἀνασκαφαὶ, ὑπὸ πλήρους ἐστέφθησαν ἐπιτυχίας· ἔξωθεν τοῦ Διπύλου, κάτωθεν ἐπιχωματώσεων, αἵτινες ἐφαίνοντο συνήθεις τοῦ ἐδάφους ἀνωμαλίαι ἀνεκαλύφθη ὁδὸς ὁλόκληρος ἔχουσα ἑκατέρωθεν τάφους, αἱ ἐπιτύμβιοι στῆλαι τῶν ὁποίων εἰσὶ πολλάκις ἀρίστης τέχνης. Ὑπάχει ἐκεῖ πληθὺς κιονίσκων ἐκ κυανολεύκου μαρμάρου ἐφ' ὧν εἰσὶν ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν τεθνεώτων, στῆλαι ἐπίπεδοι κεκοσμημέναι διὰ γλυφῶν, ἀκρωτηρίων, ροδάκων λεπτότατα κατειργασμένων ἐπὶ πολλῶν τῶν τάφων τούτων εὕρηνται ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα εἶνε ἔργα τῆς ἀρίστης ἐποχῆς καὶ καλλιτεχνῶν ἐξόχων. Ὁ ἀφιερωμένος εἰς τὸν Δεξίλεων σηκὸς, ἤρμα εἰκοσαετῆ φονευθέντα ὑπὸ τῶν πολεμίων ὀλίγον μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, εἶνε ὡρισμένως ἓν τῶν ὡραίων ἔργων τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς· ὁ ἔφηβος ἀπεικονίζεται ἔφιππος καὶ διαπερῶν διὰ τοῦ ἀκοντίου αὐτοῦ τὸν κατὰ γῆς πεπτωκότα ἀντίπαλον· ἀναγνωρίζει τις τὴν συνδυάζουσαν τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν ἀττικὴν τέχνην ἐν τῷ ζωηρῷ, ἀνεπιτηδεύτῳ, ἡρωϊκῷ καὶ πραγματικῷ τούτῳ συμπλέγματι, ἐν ᾧ ἡ ἁρμονία οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον μειοῖ τῶν γραμμῶν τὴν ἀκρίβειαν· Ὁ Δεξίλεως ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος τῶν νεαρῶν ἱππέων τοῦ διαζώματος τοῦ Παρθενῶνος, ὁ δὲ ποιήσας τὸ ἔργον τοῦτο γλύπτης. εἶνε ἀναμφιρρήστως μαθητὴς τῆς σχολῆς τοῦ Φειδίου.

Πλησίον αὐτοῦ ὑψοῦται ἑτέρα στῆλη ἐπὶ τοῦ τύμβου γυναικός, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς μανθάνομεν ὠνομάζετο Κοραλλίου, γυνὴ τοῦ Ἀγάθωνος, φέρουσα τὸν συνήθη καὶ παραδεδεγμένον τύπον τῶν ἐν Ἀθήναις ἐπιταφίων μνημείων· ἀπεικονίζεται αὕτη καθημένη, ὑπὸ ποδήρους κεκαλυμμένη ἐσθῆτος· ἡ ἄψογος τοῦ προσώπου αὐτῆς κατατομὴ ἡδυτάτην ἐκφράζει μελαγχολίαν· ἐνώπιον αὐτῆς ὁ σύζυγος, ἐλθὼν φαίνεται ἵνα τὴν ἐπισκεφθῇ ἐν τῷ τάφῳ, μετὰ βαθυτάτης ἀτενίζει πρὸς αὐτὴν στοργῆς· θέλγει καὶ καὶ ἐν ταύτῷ συγκινεῖ ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ ἀνεπιτήδευτος σεμνότης τῆς φυσικωτάτης καὶ ἐν ταύτῷ δραματικῆς ταύτης σκηνῆς, ἐν ᾗ ὁ καλλιτέχνης οὐδὲν πλέον ἐπεζήτησεν ν' ἀπεικονίσῃ ἢ τὴν ἔκφρασιν αἰσθήματος ἀληθοῦς, ὡς μόνον ἔχων ἐπίκουρον τὴν ἄδολον αὐτοῦ τέχνην. Χαιρετίσωμεν, πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς ὁδοῦ, διαπρεπῆ τάφον, ἐφ' οὗ ὑπῆρχεν ἀνάγλυφον ἀπεικονίζον νεανίδα καθημένην, καὶ φέρουσαν ἐπὶ τῶν γονάτων τὴν ὑπὸ τῆς θεραπαινίδος αὐτῆς κομισθεῖσαν καὶ τιμαλφῆ περιέχουσαν ἀντικείμενα πυξίδα· ὠνομάζετο Ἡγησὼ θυγάτηρ τοῦ Προξένου. Οὐδέποτε ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἔπλασε τύπον χαριέστερον· ἐλαφροὶ καὶ διαφανεῖς πέπλοι καλύπτουσι τὸ ὀλίγον καταβεβλημένον σῶμα τῆς ἀγνῆς Ἀθηναίας, ἡ δὲ κεκλιμένη κεφαλὴ ἀνέκφραστον ἀποπνέει ἡδύτητα. Ἡ θλιβερὰ ἐλεγεία τῆς Νεότητος καὶ τοῦ Θανάτου ἀπεικονίζεται ζῶσα ἐν τῇ μαρμαρίνῃ ταύτῃ ἐποποιΐᾳ, ἐν τῇ μυστηριώδῃ συννοίᾳ καὶ τῷ μελαγχολικῷ μειδιάματι τῆς Ἡγησοῦς.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν εὐρὺν χῶρον τῶν ἀνασκαφῶν καὶ διαβαστικὸν ρίπτοντες βλέμμα ἐπὶ τοῦ μικροῦ μαρμαρίνου σηκοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκονται τὰ ὀλίγον ὀγκώδους τέχνης ἀγάλματα τῶν δύο ἀδελφῶν Δημητρίας καὶ Παμφύλης, διατρέξωμεν ἤδη μακρὰν σειρὰν ἠρειπωμένων οἰκοδομημάτων, ναῶν ἢ δημοσίων καταστημάτων, τῶν ὁποίων τὰ κορυφιδώματα μόνον καὶ ὀλίγοι τοίχοι διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν· εὑρίσκετο ἐκεῖ ὁλόκληρον καὶ εὐρὺ τῆς πόλεως τμῆμα, ὁ ἔσω Κεραμεικός, τοῦ ὁποίου αἱ ὁδοὶ φαίνεται ὅτι ἦσαν στενότατοι· ἀλλὰ δυσκόλως δυναταί τις τὸ γενικὸν αὐτοῦ διάγραμμα νὰ κατανοήσῃ.

Μεταβώμεν νῦν, κλίνοντες ἐπὶ δεξιὰ, πρὸς τὸν εὐρὺν καὶ ἐπίπεδον χῶρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγείρεται ὁ μόνος σχεδὸν ἀλώβητος ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαίων ναῶν διατηρηθεὶς, ὁ ἀφιερωθεὶς εἰς τὸν Θησέα, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν, τοιούτου μεγαλοπρεποῦς ἔτυχον τύμβου τὰ ὀστᾶ τοῦ ἡμιθέου ἐκείνου.

Πάντως ὅμως εἶνε ἀρχαιότερος τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ἀρίστου δωρικοῦ ῥυθμοῦ, διετήρησε δὲ ἅπαντας τοὺς κίονας, τὰ κενὰ ἀετώματα καὶ τὰ ἀνάγλυφα τῶν μετοπῶν αὐτοῦ.

Μετρίου μεγέθους, ἀλλὰ συμμετρίας θαυμαστῆς, τὸ Θησεῖον εἶνε ἐκ τῶν τελειοτάτων προτύπων τῆς θρησκευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Καὶ οἱ μὲν βωμοὶ καὶ τὰ κοσμοῦντα τὸν σηκὸν αὐτοῦ ἀγάλματα, πολὺ πολλοῦ δὲν ὑπάρχουσι πλέον, τὸ δὲ τέμενος αὐτοῦ εἶνε μονότονον καὶ στυγνόν· ἀλλ' ἐκ τῶν ἔξωθεν, ἐπὶ δύο ἱστάμενος μαρμαρίνων βαθμίδων, ὑπὸ ὑψηλῶν περιβαλλόμενος ἀλοῶν, περιζωνυόμενος ὑπὸ τῶν πυρροχρόων αὐτοῦ κιόνων, ἐπὶ ἐρήμης μεμονωμένος ἐκτάσεως, σοβαρὰν κέκτηται μεγαλοπρέπειαν, ὁ ναὸς οὗτος τὸν ὁποῖον οἱ αἰῶνες καὶ οἱ βάρβαροι ἐσεβάσθησαν. Στερεῖται ἐν τούτοις τοῦ θελγήτρου ἐκείνου τοῦ χαρακτηρίζοντος τὰ κατὰ τὸ ἡμισυ ἠρειπωμένα ἀριστουργήματα, τὰ ὁποῖα θέλομεν μετ' ὀλίγον θυμάσει ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως· οὐδὲ συγκινεῖ ἡμᾶς, τοῦ περιστύλου αὐτοῦ τὸ σοβαρὸν μεγαλεῖον. Εἶνε φαίνεται πεπρωμένον αἱ καταστροφαὶ τῶν βαρβάρων καὶ τῶν αἰώνων νὰ προσδίδωσιν εἰς τὰ ἀρχαῖα ταῦτα μαρμάρινα οἰκοδομήματα, δραματικήν τινα καλλονὴν συγκινοῦσαν ἡμᾶς πλειότερον ἴσως καὶ αὐτῆς τῆς τελειότητός των. Οὐδὲν διακόπτει τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμῶν τοῦ Θησείου: ἠδυνήθη ὑπὸ τῆς τύχης, ἐσώθη, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δύνανται νὰ διατρέξωσι ἀκωλύτως τοὺς γαληναίους κίονας τοῦ περιστύλου αὐτοῦ. Ἀλλὰ πόσον βαθύτερον συναισθημα, λυπηρὸν βεβαίως, ἀλλὰ γοητευτικὸν ὡς θεία ὀπτασία, γεννῶσιν ἐν ἡμῖν ὁ κεραυνόπληκτος Παρθενὼν καὶ τὰ Προπύλαια, κατακερματισμένα ἀλλ' ἐν ταύτῷ ἀκαταγώνιστα ἱστάμενα ἐπὶ τοῦ ἐξαγιασθέντος ὑπὸ τῶν ἐξόχων αὐτῶν λειψάνων πεδίου τῆς μάχης!

Μετὰ σεβασμοῦ προσέλθωμεν εἰς τὸν ἱερὸν βράχον· σύμπασα ἡ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν μεγαλοφυΐα εὑρίσκεται τῳόντι ἐκεῖ, ἐπὶ τῶν παρὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ λόφων, εἰς τὰ περιβάλλοντα αὐτὸν ἐρείπια, εἰς τοὺς ναοὺς τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν κορωνίδα αὐτοῦ καὶ τὴν δόξαν.

Πρὸς μεσημβρίαν περιβάλλεται ἡ Ἀκρόπολις ὑπὸ τῶν ἰδίαις δαπάναις ὑπὸ τοῦ Κίμωνος κατασκευασθέντων ὀχυρωμάτων· πρὸς ἄρκτον, ὑπὸ τῶν ἐν βίᾳ οἰκοδομηθέντων ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους τειχῶν, θέλοντος νὰ προλάβῃ ἐπιδρομήν τινα τῶν Σπαρτιατῶν· ἠρέμα ἐπικλινῆ ἀναχώματα ὑψοῦνται μέχρι τοῦ φαιοῦ καὶ ὑπερύθρου βράχου, ἐφ' οὗ ἵστανται οἱ ναοί. Τὰ ἀναχώματα ταῦτα ἐκαλύπτοντο ἄλλοτε ὑπὸ μνημείων, τὰ ὁποῖα παντοίας ὑπέστησαν δοκιμασίας· τινὰ μὲν αὐτῶν, ὡς τὸ θέατρον τοῦ Βάκχου, τὸ Ἀσκληπιεῖον, ἡ στοὰ τοῦ Εὐμένους, τὸ θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, μεγαλοπρεπῆ διέσωσαν ἐρείπια καὶ μέρη τινὰ αὐτῶν σχεδὸν ἀκέραια· τὰ λοιπὰ, ὡς τὸ μικρὸν ἱερὸν τῆς Ἴσιδος καὶ τῆς Γῆς, δὲν εἶνε πλέον ἢ ἄμορφοι σωροὶ λίθων καὶ τεμαχίων μαρμάρων· ἄλλα τέλος, ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου κλιτύος, ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν κρύπτονται χλόην: ἐκεῖ εἰσὶ τεθαμμένα τὰ κρηπιδώματα τοῦ ναοῦ τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους καὶ τοῦ Πρυτανείου τὰ λείψανα. Τὰ περιζωνύοντα τὴν Ἀκρόπολιν οἰκοδομήματα ταῦτα, συνεμερίσθησαν τὴν τύχην αὐτῆς: ἠρειπωμένα καὶ ταῦτα ὡς τὰ μνημεῖα τῆς μεγαλοπρεποῦς κορυφῆς ἣν περιβάλλουσιν, συμπληροῦσι τὴν ἐποποιΐαν ἐκείνην τῆς ἐρημώσεως καὶ καταστροφῆς.

Τὸ Θέατρον τοῦ Βάκχου ἐπιφαίνεται πρῶτον ἐπὶ τῆς δενδροφύτου ὁδοῦ τῆς περικυκλούσης τὸν βράχον τῆς Ἀθηνᾶς: ὁ πρὸ αὐτοῦ χῶρος εἶνε μεστὸς κατερρειμένων καὶ συντετριμμένων κιόνων, βάθρων κενῶν, ἀγαλμάτων ἠκρωτηριασμένων. Ὁ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ θεάτρου ναὸς, οἱ παρ' αὐτὸ κείμενοι βωμοί, οἱ ἀποδεικνύοντες τὸν θρησκευτικὸν τῶν ἐν Ἀθήναις δραματικῶν παραστάσεων χαρακτῆρα, αἱ ὑπὸ τὴν σκηνὴν κεχωσμέναι ἀρχαιότητες, τὰ προμαρτοῦντα τῇ μεγαλοποιεῖ τῆς τραγῳδίας τελέσει ἐξαρτήματα, ἄμορφον νῦν ἀποτελοῦσι σωρείαν μαρμάρων, τῶν μὲν ἱστάμενων ἔτι, ἀλλὰ παντὸς ἐστερημένων διοκόσμου, τῶν δ' ἐπὶ τῆς χλόης κατακειμένων, ἐντὸς τῶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἀποκρυπτόντων αὐτὰ ἀγρίων θαμνῶν.

Αἱ διὰ τοὺς θεατὰς τοὐναντίον προωρισμέναι ἡμικυκλικαὶ βαθμίδες, ἡ σειρὰ τῶν θρόνων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκάθηντο οἱ ἱερεῖς τῶν θεῶν, μάλιστα δ' ὁ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀπέναντι τῆς θυμέλης κείμενος τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, διέφυγον τὴν γενικὴν τοῦ θεάτρου καταστροφήν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἀνεκαίνισε τὴν περίδοξον τοῦ Σοφοκλέους καὶ Ἀριστοφάνους σκηνὴν: λείψανα τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἰσὶ τὰ ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ εὑρισκόμενα ἀνάγλυφα· ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδὲ τῶν ἀρχιτεκτόνων οὐδὲ τῶν γλυπτῶν τὰ ἔργα ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῶν ἀναμνήσεων· ἱστάμεθα ἐδῶ, ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς σκηνῆς, ἀφ' ἧς ἐδιδάχθησαν τὰ ἀρχαῖα δράματα καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐκείνων καθήμεθα ἑδρῶν ἀφ' ὧν λαὸς ὁλόκληρος ἐπευφήμει τὴν Ὀρέστειαν, τὴν Ἀντιγόνην, τὴν Ἰφιγένειαν, τὴν Ἀνδρομάχην, τῶν στίχων καὶ τῶν λυρικῶν ἀσμάτων τῶν ὁποίων, νομίζει τις ὅτι ἀκούει ἔτι παλλομένους ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τοὺς ἀθανάτους ῥυθμούς.

Ἔναυλα ἀντηχοῦσιν εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα ἔργα, τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα ἀνεγείροντα ζῶνται πρὸ τῶν τεθαμβημένων ἡμῶν ὀφθαλμῶν, ἡ δὲ φαντασία ἀνοικοδομεῖ τὸ κατηρειπωμένον θέατρον. Καθήμενός τις ἐπὶ τῶν βαθμίδων ἐκείνων καὶ βλέπων ἐξελισσομένην πρὸ αὐτοῦ τὴν Ἀττικὴν πεδιάδα, πέραν δὲ, εἰς τὸ βάθος, τὴν κυανὴν τοῦ πελάγους ἔκτασιν, κατανοεῖ τὸ γόητρον τοῦ ἱστορικοῦ δράματος, τὴν δύναμιν τῆς κωμικῆς κωμῳδίας, ἐπαναβλέπει διὰ τῆς φαντασίας τοὺς ἐπικοὺς ἐκείνους ἥρωας, τὸν χορὸν, τὴν μεγαλοπρεπῆ τέλεσιν τῶν παραστάσεων ἐκείνων δι' ὧν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐπεβλήθη τῇ ἀνθρωπότητι.

Ὁ ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Βαχκου δι' εὐρέως χωριζόμενος τοίχου περίβολος τοῦ Ἀσκληπιείου πρὸ τριάκοντα περίπου ἀνευρέθη ἐτῶν, ὅτε ἀφηρέθησαν αἱ καλύπτουσαι τὴν ἀρκτικὴν τῆς Ἀκροπόλεως πλευρὰν ἐπιχωματώσεις. Ἀνεκαλύφθησαν τότε, κατὰ μῆκος τοῦ βράχου, οἱ σηκοὶ ἐν οἷς διέμενον οἱ ἀσθενεῖς, τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀλλιροθίου, ἐξ οὗ ἀναβλύζουσιν ἔτι καὶ νῦν τῆς ἱερᾶς κρήνης τὰ ἰαματικὰ νάματα, αἱ βάσεις στοᾶς ἐπιμήκους, τὰ κρηπιδώματα πλείστων ἱερῶν, πολυπληθεῖς κίονες συσσωρευμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀναθηματικαὶ πλάκες, ψηφίσματα, ἀνάγλυφα ἀρίστης τέχνης, πάντα τέλος τὰ ἴχνη μετρίου μεγέθους οἰκοδομήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς τελειότητος αὐτῆς σημεῖον ἐξικομένη ἀρχιτεκτονική, ἐξένισε τὴν ἐν σπαργάνοις ἔτι ἐπιστήμην. Μία τῶν σκηνῶν τοῦ Πλούτου τοῦ Ἀριστοφάνους, ὑπόκειται ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ, εἰς ὃ προσήρχοντο οἱ ἀσθενεῖς μᾶλλον ἵνα ἀκούσωσιν δεισιδαίμονας παρηγορίας ἢ νὰ τύχωσι θεραπείας ἀποτελεσματικῆς. Καὶ ἡ μὲν ἰατρικὴ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀπηρχαιώθη ἤδη, ἀλλ' ἡ τέχνη ἀθάνατος ἐπέζησεν ἐν τοῖς διεσπαρμένοις τούτοις ἐρειπίοις· ἐὰν σήμερον θεραπεύωμεν κάλλιον τὰς ἀσθενείας, ἀδυνατοῦμεν ὅμως νὰ οἰκοδομήτωμεν ἔργον κομψότερον τοῦ Ἀσκληπιείου. Τοιοῦτος εἶνε πάντοτε ὁ κόσμος· χάνει τις ἀφ' ἑνὸς ὅ,τι κερδίζει ἀφ' ἑτέρου. Τελειοποιηθείσης τῆς ἐπιστήμης ἡ τέχνη παρήκμασε. Καὶ εἶνε τοῦτο τό μόνον ἴσως ἐν Ἀθήναις μνημεῖον, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν τὴν πρόοδον τῶν νεωτέρων χρόνων.

Κάτωθι τοῦ Ἀσκληπιείου κεῖται μικρὰ στοὰ, οἰκοδομηθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου Εὐμένους· τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς ἐκαλύπτετο ἄλλοτε ὑπὸ πλακῶν μαρμαρίνων, ἐκοσμεῖτο δὲ καὶ ὑπὸ ἀγαλμάτων· τὰ κρηπιδώματα μόνον αὐτῆς σώζονται σήμερον καὶ ἴχνη τινὰ τῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν αὐτῆς ἱσταμένων κιόνων. Τὸ σύνολον τοῦ ἀπογυμνωμένου νῦν καὶ στυγνοῦ τούτου οἰκοδομήματος ἀπετέλει ἄλλοτε μακρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ δίοδον, δι' ἧς συνεκοινώνει τὸ θέατρον τοῦ Βάκχου πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ πλουσίου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ δωρηθὲν τῇ πόλει Ὠδεῖον. Τοῦ οἰκοδομήματος τούτου σώζεται ἔτι ἡ μεγάλη, ἐκ πολλῶν τοξοειδῶν ἀψίδων, ἐν εἴδει παραθύρων, ἀποτελουμένη πρόσοψις, ὄπισθεν δὲ αἱ πολυπληθεῖς ἡμικυκλικαὶ σειραὶ τῶν ἑδωλίων τοῦ μέχρι τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως ἀνεοχμένου *κοίλου*. Τὸ Ὠδεῖον τοῦτο μεγαλοπρεπέστατον ὄν, ὀλιγίστας προκαλεῖ ἀναμνήσεις. Εἰς τὸ Διονυσιακὸν τοὐναντίον θέατρον ἀναζῇ τὸ ἀρχαῖον δράμα, ἡ δὲ πλήρης ἀναμνήσεων φαντασία τοῦ ἐπισκέπτου βλέπει ἐγειρομένην τὴν μεγαλοπρεπῆ τοῦ Αἰσχύλου σκιάν. Ἡ μνήμη ἡμῶν, ἀδίκως ἴσως, μόνον τὰς μαρμαρίνας τῶν ἑδωλίων βαθμίδας διαβλέπει ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Παρεγενόμεθα ἤδη πρὸ τῆς ἀγούσης εἰς τὰ Προπύλαια ἀτραποῦ· ἀλλὰ πρὶν ἀνέλθωμεν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου τούτου, χαιρετίσωμεν μακρόθεν δύο βραχῶδη ὑψώματα, χωριζόμενα ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Ἀθηνᾶς διὰ στενῆς ὁδοῦ δενδροφύτου· τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰσὶ περίδοξα: τὸ ἓν εἶνε ἡ Πνύξ, τὸ ἕτερον ὁ Ἄρειος Πάγος. Πᾶν ἴχνος οἰκοδομήματος ἐξηφανίσθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λοφίσκου, ἐφ' οὗ συνεδρίαζε τὸ ὑπὸ τῶν θεῶν ἱδρυθὲν δικαστήριον καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ ἅγιος Παῦλος τὸν ἄγνωστον ἐκήρυξε θεόν: ἀνερχόμενός τις εἰς αὐτὴν διὰ κλίμακος ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένης. αὐτοφυῆ μόνον συναντᾷ δενδρύλλια καὶ θάμνους ἀγρίους. Ἐλλείψει ὡρισμένων τεκμηρίων, σιωπᾷ ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιολογία: ὀφείλει τις ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν μυθολογίαν, μάλιστα δὲ εἰς τὰς *Εὐμενίδας* τοῦ Αἰσχύλου, ἐν μιᾷ σκηνῇ τῶν ὁποίων παρίστανται ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἀπόλλων ὑπερασπιζόμενοι ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τὸν Ὀρέστην. Ἀμφιβάλλει τις ἐν τούτοις πάντοτε ἐὰν πράγματι ἡ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλὴ συνεδρίαζεν ἐπὶ τῶν ἐρήμων τούτων βράχων. Ἡ τοποθεσία τοὐναντίον τῆς Πνυκός, φαίνεται μοι ἀναμφισβήτητο: ἐπὶ χθαμαλοῦ καὶ πετρώδους κειμένη λόφου, ἔχει ἐμβαδὸν ἡμικυκλικόν, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου ὑπάρχει κατεσκευασμένος τοῖχος ἐκ μεγάλων πολυγώνων λίθων, ὑπερκειμένων ἀλλήλοις κατὰ τὸν κυκλώπειον τρόπον. Κλίμαξ κατεστραμμένη, ἀλλ' εὐδιάκριτος ἔτι, ἄγει πρὸς τὸν ἐπίπεδον τοῦτον χῶρον, ὅστις προσφορώτατος τυγχάνει διὰ τὰς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Εἰς τὸ μέσον βραχώδους τοίχου ἐξέχει στερεόν τι ὀρθογώνιον βάθρον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ κεκομμένον βράχου, ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου εἔτι λελαξευμέναι βαθμίδες: εἶνε τὸ ποικιλόλιθον τῆς Πνυκὸς βῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου φανταζεταί τις τὸν Δημοσθένη δεικνύοντα τοῖς Ἀθηναίοις ὡς τὸ παλλάδιον τῆς

ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τὰ Προπύλαια, τὰ ἐξελίσσοντα πράγματι πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ἀγορεύοντος τὴν μαρμαρίνην αὐτῶν εὐγλωττίαν.

Εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Πνυκὸς ἀπόστασιν, ἐπὶ λόφου φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ τῶν προϊστορικῶν χρόνων Μουσαίου, Σῦρός τις ἡγεμὼν, Φιλόπαππος καλούμενος, καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας, ἵδρυσεν ἑαυτῷ μνημεῖον, τοῦ ὁποίου ἓν μόνον μικροῦ λόγου ἄξιον ἀνάγλυφον διεσώθη· ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου σημείου ἡ θέα ἐκτείνεται πανοραματικῶς ἐπὶ τῆς πεδιάδος, τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμῖνος, τοῦ ἀχανοῦς τῆς θαλάσσης ὁρίζοντος, μέχρι τῶν κορυφῶν τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς κυανολεύκου γραμμῆς τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ μικροῦ τούτου λόφου εὑρίσκονται δύο ἐντὸς τοῦ βράχου λελαξευμένα δωμάτια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν λέγεται ὅτι ἦσαν ἡ φυλακὴ τοῦ Σωκράτους. Ὦ: ἐκ περισσοῦ ἀναφέρω τὴν γνώμην ταύτην, ἣν θεωρῶ πάνυ ἀπίθανον καὶ ἐπ' οὐδεμιᾷ στηριζομένην μαρτυρίᾳ· οἱ ἀρχαιολόγοι ἀποκρούουσι αὐτὴν, μὴ συμφωνοῦντες ἄλλως τε, περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ζοφεροῦ τούτου ἀναχωρητηρίου: οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι ἦτο ναΐδιον, οἱ δὲ φυλακεῖον. Καταλιπωμεν ἐν τῷ σκότει, πρὸς μεγάλην ἡμῶν θλῖψιν, τὴν ὡραίαν ταύτην παράδοσιν: καθ' ἣν στιγμὴν μέλλομεν νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Ἀκροπόλεως, ἐπεθύμουν νὰ ἠδυνάμεθα νὰ προετοιμάσωμεν τὴν διάνοιαν ἡμῶν, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἡ προκειμένη φυλακὴ εἶνε αὐτή ἐκείνη, ἐν ᾗ ἀποθνήσκων τῶν σοφιστῶν τὸ θῦμα ἐκήρυττε τὴν ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος λατρευομένην αἰωνίαν Σοφίαν.

Διετρέξαμεν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, πλησιάζοντες βῆμα πρὸς βῆμα, ὡς διὰ βραδείας ἀναβάσεως, πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ ἰδανικοῦ τέμενος. Εἰσέλθωμεν ἤδη ἐν αὐτῷ συγκεκινημένοι, ὡς εἰ ἐπρόκειτο μέγα τι νὰ μυηθῶμεν μυστήριον· εὑρισκόμεθα κάτωθι τῶν Προπυλαίων, οἱ δὲ λευκοὶ κίονες τοῦ πεοιστύλου αὐτῶν, ὑπὸ τὴν περιβάλλουσαν αὐτοὺς κυανῆν τῆς ἀτμοσφαίρας δικύγειαν, ὡς φιλόξενοι φαίνονται θεότητες ἱστάμεναι παρὰ τὸν οὐδὸν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ καλοῦσαι ἡμᾶς ὅπως θαυμάσωμεν τὰ ἀποκρυπτόμενα ἔτι ὑπό τοῦ λαμπροῦ αὐτῶν συμπλέγματος ἀριστουργήματα. Πρὸς τὰ δεξιὰ τῶν Προπυλαίων, ὑψοῦται ἐπὶ εὐρέος βάθρου ὁ μικρόκομψος τῆς ἀπτέρου Νίκης ναός, ὑπὸ λεπτῶν ἰωνικοῦ ρυθμοῦ περιβαλλόμενος κιονίσκων, στεφόμενος ὑπὸ τοῦ ἡμιεφαρμένου αὐτοῦ διαζώματος, ἐφ' οὗ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες διέρχονται ὡς σκιαὶ καὶ διαγράφων ἐν τῷ ἁπλέτῳ φωτὶ τῶν αἰθερίων αὐτοῦ γραμμῶν τὴν σκιαγραφίαν. Πρὸς τ' ἀριστερά, οἱ χουσοπσίκιλτοι τῆς Πινακοθήκης τοῖχοι ὑπέρκειται τοῦ ἀποκρήμνου βράχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου χαίνει πρὸς τὰ ἔξω, τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ὑμνηθὲν σπήλαιον τοῦ Πανός, ἐξ οὗ ἀνέβλυζεν ἄλλοτε τῆς Κλεψύδρας τὸ ὕδωρ. Αἱ ἐν τῷ μέσῳ μαρμάριναι βαθμίδες, κατασκευασθεῖσαι κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ἴσως μάλιστα καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς μέσους αἰῶνας, παρέσχον ἀφορμὴν εἰς τὸν κ. Beulé νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους ὑπῆρχε κλίμαξ μεγαλοπρεπὴς εἰς τὸν στυλοβάτην ἄγουσα τῶν Προπυλαίων. Καίπερ ἀναγνώσας τὴν εὐφυᾶ διατριβὴν τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ὀφείλει τις νὰ προφέρῃ μετὰ σεβασμοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ταύτης, τῆς ὁποίας τὰ ἀριστουργήματα μετὰ τοσαύτης περιέγραψεν εὐγλωττίας, ἐπιμένω φρονῶν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀνήρχοντο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ στενῆς ἀτραποῦ, κατεσκευασμένης μέσῳ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ὑποκειμένου τῷ οἰκοδομήματι βράχου. Ὁπωσδήποτε ὅμως, εἴτε κλίμαξ προηγεῖτο αὐτῶν εἴτε ἀτραπός, δὲν δύναται τις πλησιάζων τὸν στυλοβάτην τῶν Προπυλαίων νὰ μὴ καταληφθῇ ὑπὸ θρησκευτικοῦ τινος θαυμασμοῦ. Καὶ ναὶ μὲν ἀπώλεσαν τὸ ἀέτωμα αὐτῶν, τὰ ἐπιστύλια, τὰ κοσμοῦντα τὸν περίβολον ἀγάλματα, ἀλλ' ἡ καθ' ὅλου ἀρχιτεκτονικὴ αὐτῶν διάταξις διετήρησεν, εἰ δυνατὸν εἰπεῖν, ὑπεράνθρωπόν τινα ἔκφρασιν. Οὐδενὸς εἴδους ἐπιστέγασμα καλύπτει τοὺς γεραροὺς ἐκείνους στύλους: ὑψοῦσι πρὸς τὸν κυανοῦν καὶ ἀνέφελον αἰθέρα τὰς ἀπεστεμμένας αὐτῶν κορυφὰς καὶ τοὺς λεπτοὺς αὔλακας τῶν ραβδώσεών των· ἵστανται ἐκεῖ ὡς σύμβολα τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἰσχύος. Σέβεταί τις καὶ ἐν ταὐτῷ θαυμάζει αὐτούς: περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τοῦ θαυμασίου τούτου συμπλέγματος δύναται νὰ κατανοήσῃ τὸ ὕψος τῆς πραγματικῆς καὶ ἐν ταὐτῷ ἀλληγορικῆς ἐκείνης τέχνης, τῆς προαχθείσης ἐκ τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Καὶ ἐν τούτοις τὴν εἴσοδον μόνον τῆς Ἀκροπόλεως εἴδομεν μέχρι τοῦδε: ἐπὶ μακρὸν ἀποθαυμάζει τις τὸ αὐστηρὸν αὐτῆς κάλλος· ἀλλ' ὅταν τὰ Προπύλαια καταλιπών, προχωρήσῃ ὀλίγον, αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἀνυψούμενον ἔτι πρὸ τῆς τελείας καὶ θαυμαστῆς ἀποκαλύψεως· ἁπλετον φῶς περιβάλλει τὸν χῶρον ἐκεῖνον, τεθαμβωμένος δ' ἵσταται ὁ θνητὸς ἐπισκέπτης. Ὁ Παρθενὼν ἐγείρεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του: ὑπερήφανος, μονήρης, μεθ' ὅλην τὴν καταστροφὴν τῶν κιόνων, τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ἀετώματος καὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ τὴν διάρρηξιν, περίλαμπρος ἔτι, ἀποσπᾷ εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν προσοχήν. Τὰ πάντα λησμονεῖ τις πρὸ αὐτοῦ: τὰ κατακλύζοντα τὸ ἔδαφος συντρίμματα, τοὺς κενοὺς στυλοβάτας, τοὺς τῇδε κἀκεῖσε κατακειμένους σπονδύλους καὶ τὰ ὑπὸ ἀγρίων κλυπτόμενα φυτῶν κιονόκρανα τοῦ ναοῦ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος· πρὸς αὐτὸν μόνον ἀτενίζει τὸ βλέμμα, διότι εἶνε τὸ ὁρατόν, οὕτως εἰπεῖν, ἰδανικὸν τοῦ πνεύματος, ἐπιβλητικὸς ὡς αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ἀνθρώπινος ἕνεκα τῶν πληγῶν, θεῖος ἕνεκα τῆς καλλονῆς· περιβαλλόμενος ὑπὸ τῆς δικυγείας τοῦ οὐρανοῦ, διαγράφει τὰς κανονικὰς γραμμὰς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὴν συγκινητικὴν τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτοῦ ἐρειπίων εἰκόνα εἰς τὰ βάθη τοῦ ἀπείρου.

Αἱ βενετικαὶ βόμβαι ἐμωλώπισαν τοὺς πυρρόχρους αὐτοῦ κίονας· ἐπὶ τοῦ καταστραφέντος ὑπὸ τοῦ Μοροζίνη δυτικοῦ ἀετώματος σώζονται μόνον οἱ κορμοὶ τοῦ Κέκροπος καὶ τῆς Ἀγλαύρου· ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, αἱ μετῶπαι τῆς ὁποίας ἐσυλήθησαν ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἔλγιν, σώζεται μόνον τὸ τριγωνικὸν ἀέτωμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχον πάντα ἐκεῖνα τὰ ἀριστουργήματα, αἱ Μοῖραι, ἡ Δήμητρα καὶ ἡ Περσεφόνη, ὁ Θησεὺς καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων αἱ χαιρετίζουσαι τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον.

Εἰς Λονδῖνον πρέπει τις ν' ἀναζητήσῃ, κατηφεῖς καὶ ὠχροὺς ἤδη, ἀμαυρωθέντας ὑπὸ τῆς ζοφερᾶς ἀτμοσφαίρας, τοὺς ἐκπατρισθέντας καὶ αἰχμαλώτους θεούς. Οἱ πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν κεντροκοὶ κίονες ἀνετράπησαν κατὰ τὴν συμβάσαν τῷ 1686 ἔκρηξιν τῆς πυριτιδοποθήκης, τὴν καταστρέψασαν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ· μόνον πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος ἔμεινεν ἄθικτος ἡ κοσμοῦσα τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ Παρθενῶνος πομπὴ τῶν Παναθηναίων: μέρος αὐτῆς ἐντελῶς ἐξηφανίσθη· τεμάχιά τινα περισυλλεγέντα, φυλάσσονται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως· τὰ πλεῖστα ὑπάρχουσιν ἐν Λονδίνῳ· τὸ Λοῦβρον κέκτηται ἓν ἀκέραιον, καὶ ἐντὸς αἰθούσης τινὸς τοῦ Βατικανοῦ ὑπάρχει ἓν μικρὸν τεμάχιον. Δὲν δύναταί τις πλέον νὰ θαυμάσῃ τὴν ἐποποιΐαν τοῦ Φειδίου τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐτῆς ἑνότητι· ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα λείψανα τιμῶσι τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν: οἱ ἵππεῖς, ἡ πομπὴ τῶν παθένων, αἱ θυσίαι, ἡ ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια, τὸ σύμπλεγμα τῶν πολιτῶν, πᾶσαι αὗται αἱ ἠκρωτηριασμέναι καὶ διεσπασμέναι σελίδες τοῦ ἐξόχου ἔργου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεζωπυροῦτο ἡ πρὸς τὴν αἰωνίαν Σοφίαν καὶ τὴν πατρίδα ἀγάπη, διατελεῖ ἔτι καὶ νῦν τὸ ὕπατον ὂν σύμβολον τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἡ τελειοτάτη καὶ ἁπλουστάτη ἔκφανσις τῆς μυστηριώδους λατρείας, ἣ, ὁ Παρθενὼν ἦτο τὸ τέμενος.

Τῶν πληρούντων τὰ ἐσωτερικὰ τῶν τοίχων φατνώματα ἀγαλμάτων, τῶν ὑποκειμένων ἀλλήλοις ἀναγλύφων, τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τῆς Παρθένου, ὅλων ἐκείνων τῶν μεγαλουργημάτων τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα οἱ χρυσοῖ τῶν Ἀθηνῶν αἰῶνες συνεσώρευσαν, μόνη ἡ ἀνάμνησις διεσώθη ἡμῖν· ὁ πρόναος καὶ ὁ ὀπισθόδομος εἶνε ἔρημοι· περὶ αὐτοὺς κατάκειντκι, μεταξὺ τῶν μεγάλων ῥηγμάτων, συμπεφορημένα συντρίμματα πεπτωκότων στύλων, ἐπιστυλίων, ἐρείπια τοίχων κεραυνοβλήτων. Ἴσως ἤθελέ τις νομίσει ὅτι ὁ ἱερὸς οὗτος περίβολος ἔχει ὄψιν πενθιμωτάτην· ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ἀκριβῶς θαυμάζει τις ἐν τῷ Παρθενῶνι: εἶνε πάντοτε νέος καὶ φαιδρός, ἡ δὲ ψυχὴ πληροῦται ἀγαλλιάσεως ὑπὸ τοῦ ἑωσφόρου αὐτοῦ καταυγαζομένη φωτός· νομίζει τις ὅτι ὕμνος, ᾠδή τις τανυσίπτερος ἐξέρχεται ἐκ τῶν ἐρειπωμένων ἐκείνων περιστύλων.

Τὸ ἐπιζῶν τῆς καταστροφῆς ὑλικὸν κάλλος, ἔμεινεν ἐνταῦθα ἀνακαλοίωτον, εἴς τε τὰ σωζόμενα μέρη καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ ἰδιαιτέρα τῶν ἐρειπίων τούτων μορφῇ, βλέπει δέ τις ἄνωθι τοῦ ἱεροῦ τούτου περιβόλου ὡς μειδίαμα πλανωμένην τὴν

ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον τοῦ Ἰδεωδους γαλήνην.

Τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, τοῦ καὶ Ἐρεχθείου ὀνομαζομένου, οἱ ἡμιεφαρμένοι τοῖχοι, στύλοι τινές, κιονόκρανα τῶν ὁποίων εἰσὶν ἀριστουργήματα λεπτεπιλέπτου γλυπτικῆς, μάλιστα δὲ αἱ ἐκπάγλου καλλους Καρυάτιδες τῆς αἰθερίας αὐτοῦ προστάσεως. κεῖνται οὐ μακρὰν τοῦ Παρθενῶνος. Πληροῦταί τις ἡδονῆς ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν μαρμαρίνων παρθένων, τῶν φερουσῶν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ συμβολικὸν κάνιστρον καὶ ἐλαφρῶς ὑποβασταζουσῶν, διὰ τῆς τεχνικῆς αὐτῶν στάσεως. τὸ βάρος τοῦ ἐπιστυλίου: εἶνε οἰκοδόμημα, σχεδιασθέν, κοσμηθέν, ποικιλθὲν μετ' ἔρωτος· οἱ ἀνεγείραντες αὐτὸ εἰς τὸν ὕπατον κατεῖχον βαθμὸν τὸ αἴσθημα τῆς χάριτος καὶ τῆς ἁρμονίας.

Ἀλλ' αἱ ἐν τῷ πολυτελεῖ τούτῳ τεμένει, ὑπὸ τὰ περίχρυσα ταῦτα φατνώματα τελούμεναι θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἀπηυθύνοντο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν πολιοῦχον θεὰν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν προστάτιδα τοῦ ἄστεως: ὁ Παρθενὼν τοῦναντίον ἦτο τὸ κέντρον εὐρυτέρας τινὸς κοσμοπολιτικῆς θρησκείας, τῆς λατρείας τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὁποίου προησθάνησαν οἱ Ἕλληνες σοφοὶ καὶ καλλιτέχναι, καὶ διὰ τῆς ὑπερτάτης τοῦ ὁποίου Σοφίας διέπονται οἱ ἠθικοὶ καὶ μεταφυσικοὶ νόμοι, ἡ ἁρμονία καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ Σύμπαντος.

Ὑπὸ τὴν συμβολικὴν τῆς Παρθένου μορφήν, ἡ ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα ἐλάτρευεν ἐνταῦθα τὸ ἀόρατον πνεῦμα, τὸ ἄπλαστον καὶ ἄϋλον Ὄν, τὴν ἀρχεγονον ὑπόστασιν τοῦ πνεύματος· αὕτη δὲ ἀκριβῶς ἡ ὑπερτάτη φιλοσοφικὴ καὶ ἐν ταὐτῷ αἰσθητικὴ ἔμπνευσις, ἀπετύπωσεν ἐπὶ τοῦ ὑψίστου τούτου ναοῦ τὴν μυστηριώδη ἐκείνην καλλονήν, τὴν ὁποίαν οὐδὲ τῶν αἰώνων ἡ πάροδος οὐδὲ τῶν ἀνθρώπων αἱ ἐπιδρομαὶ ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαφανίσωσιν καὶ ἥτις ἀνεξίτηλος θέλει παραμείνει, ἐφ' ὅσον καὶ ἓν μόνον λείψανον τὴν μνήμην αὐτοῦ θὰ διαφυλάττῃ ἀγήρω.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους ἐξίκετο ἡ ἑλληνικὴ τέχνη εἰς τὴν τοιαύτην περιωπήν, κατὰ τὸν χρυσοῦν ἐκεῖνον αἰῶνα, καθ' ὃν ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον αὐτῆς παραγενομένη, δὲν ἔχει ἀπωλέσει ἔτι τὴν χάριν, τὴν ζωηρότητα, τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν νεανικῶν αὐτῆς χρόνων.

Ὁ ὑπὸ τῶν Περσῶν καταστραφεὶς ἀρχαῖος ἐκεῖνος Παρθενων, τοῦ ὁποίου περιεργα ἔχνη ἀνεύρον ἄλλοτε ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἦτο τέμενος καθαρῶς μυθολογικόν, ἐν ᾧ αἱ ἀρχαϊκαὶ παραδόσεις ἀπεικονίζονται ὑπὸ μορφὰς καθιερωμένας ἐκ παραδόσεως, αἰνιγματῶδεις ἐνίοτε, βαναύσους πολλάκις, πάντως ὅμως προγενεστέρας τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἰδανικοῦ. Τὰ παρὰ τὸ Ἐρεχθεῖον πρό τινων ἐτῶν ἀνακαλυφθέντα ἀγάλματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε πάντα τέχνης ἱερατικῆς καὶ ἐν ταὐτῷ ὑλιστικῆς: αἱ στάσεις αὐτῶν εἶνε ἄκαμπτοι καὶ μονότονοι, σφιγγὸς αἰνιγματῶδες μειδίαμα πλανᾶται ἐπὶ τῶν παραδόξων μορφῶν των, αἱ κεχρωματισμέναι κόραι τῶν ἐξῳδηκότων αὐτῶν ὀφθαλμῶν βλακωδῶς πρὸς τὸ κενὸν ἀτενίζουσι. Κατὰ τοὺς ἀρχαϊκοὺς ἐκείνους χρόνους, ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται ἔτι ἐν τῷ Καθαρτηρίῳ, ἀναμένουσα τὴν ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς καταπιεζούσης αὐτὴν ζοφερᾶς σκοτίας ἀπολύτρωσιν· οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ οἱ γλύπται τοῦ νέου Παρθενῶνος, διάδοχοι τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ πρόδρομοι τοῦ Σωκράτους, ἀπεδωκαν αὐτῇ τὴν ἐλευθερίαν:

Ἀχανεῖς ἠνοιξαν ἐνώπιόν της ὁρίζοντας καὶ ἐπτέρωσαν αὐτήν· εὐθὺς δέ, ἅμα τῇ πρώτῃ αὐτῆς πτήσει, ἀνυψώθη μέχρι τῆς ὑπάτης κορυφῆς, εἰς ἣν δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἐν ταῖς σφαίραις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἰδανικοῦ. Ὁ θαυμάσιος ναός, μὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Φειδίου ποιηθὲν χρυσελεφάντινον τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα, τὸ περιστύλιον τοῦ Ἰκτίνου, τὰ ἀετώματα τοῦ Ἀλκαμένους καὶ τοῦ Παιωνίου καὶ τὴν ἱεράν ἰδέαν, ἧς ἦτο ἡ συμβολικὴ παράστασις, ἐγένετο ἀφετηρία τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· καὶ νῦν ἔτι πρόκειται οὗτος εἰς τὰ βλέμματα τῶν εὐσεβῶν ἐπισκεπτῶν ὡς ἡ ἱερὰ κιβωτὸς τῆς τέχνης καὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τὸ πρῶτον τοῦ θριάμβου αὐτῶν μνημεῖον.

Ὅτε, διελθών τις μίαν ὁλόκληρον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἡμέραν, παρατηρεῖ, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἢ στιγμάς τινας βραδύτερον, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λυκόφωτος, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς σκοτιζομένας κορυφὰς τοῦ Πεντελικοῦ καὶ τῆς Πάρνηθος, ἀφ' ἑτέρου τὰς γραφικὰς διακυμάνσεις τῆς σιγηλῆς πεδιάδος, τὸν μέχρι τῆς θαλάσσης ἐκτεινόμενον ἐλαιῶνα, πρὸς τὰ ἐκεῖ δὲ τὰς παλλεύκους τῆς πόλεως οἰκίας, τοὺς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ καταφύτους λοφίσκους, τὰ μελαγχολικὰ τοῦ Ὀλυμπιείου ἐρείπια, τὴν ἄγονον ράχιν τοῦ ἰόχρου καὶ ῥοδίνου Ὑμηττοῦ, αἰσθάνεται ἑαυτὸν περιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς γαληνιαίας ἐκείνης φύσεως καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βυθιζομένην ἐν τῇ τελείᾳ ἁρμονίᾳ, τῇ ὑφισταμένῃ μεταξὺ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἐκείνου τοπείου, τῶν πλαστικῶν ὀρέων, τοῦ τηλαυγοῦς ὁρίζοντος τῶν ἀπομεμακρυσμένων κόλπων καὶ νήσων, καὶ τῆς καλλονῆς τῶν ναῶν παρὰ τοὺς ὁποίους ἵσταται. Τὸ καθιερωθὲν ὑπὸ τῶν αἰώνων, τὸ ἐξιδανικευθὲν ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων μεγαλοπρεπὲς τοῦτο σύνολον, ἐξελίσσεται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ παρατηρητοῦ, ἐνοῦται δὲ ἐν τῷ πνεύματι ἐναρμονέως τῆς προνομιούχου ταύτης φύσεως τὸ μεγαλεῖον πρὸς τὰς πραγματωθείσας ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διδασκάλων καλλιτεχνικὰς συλλήψεις. Μέσῳ τῆς βασιλευούσης ἐπὶ τῆς ἐξόχου ταυτης χώρας γαλήνης καὶ βαθείας σιγῆς, τὸ αἴσθημα τοῦ ὑπερτέρου τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἀΐδιου Καλοῦ, ἡ τελεία σύμπνοια τῆς τέχνης καὶ τῆς φύσεως, κ ρευόυσι μικρὸν κατὰ μικρον τὴν συγκεκινημένην διάνοιαν. Οὐδαμοῦ τῆς γῆς, τὰ ἐξωτερικὰ τῆς πλάσεως στοιχεῖα, τὰ ἀνθρώπινα ἔργα καὶ αἱ ἀναλλοίωτοι ἀλήθειαι συνεδυάσθησαν ἁρμονικώτερον. Ἀλλαχοῦ δύναταί τις ἴσως πλείονα νὰ αἰσθανθῇ ἔκπληξιν διὰ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν χρωμάτων καὶ τοῦ ἐδάφους τὴν ἀπρόοπτον ποικιλίαν, οὐδέποτε ὅμως θέλει αἰσθανθῇ τὴν γαληνιαίαν, τὴν ζωηρὰν ἐκείνην ἐντύπωσιν, οὐδὲ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ὑψηλότερον ἀνιπταμένην, οὐδὲ ἀγνοτέραν καὶ τελειοτέραν ταύτης πνευματικὴν ἡδονήν.

Πᾶσαι αἱ μεγάλαι τοῦ κόσμου πρωτεύουσαι κέκτηνται τὰς δόξας αὐτῶν, τὰ οἰκοδομήματα, τὰ ἀριστουργήματα, τὴν σφριγῶσαν ζωήν, αἱ μὲν τὰ λείψανα τοῦ παρελθόντος αὐτῶν μέσῳ τῆς μεγαλοπρεποῦς τοῦ παρόντος πολυτελείας, αἱ δὲ τὰς φωτοβόλους ἀκτάς των, ἄλλαι τὴν ἀσιατικὴν αὐτῶν χλιδήν, τὴν ὑπέροχον ἰσχύν, τὴν γοητευτικὴν τοῦ πολιτισμοῦ λάμψιν, τὴν βιομηχανίαν, τὰ τρόπαια, τὰς μεγαλοφυΐας αὐτῶν· ἑκάστη τῶν πόλεων τούτων παριστᾷ μίαν φάσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους:

Ἐλευθέρα, ἐργατικὴ, ἡ νεωτέρα τῶν Ἀθηνῶν πόλις, ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς προόδου λαοῦ, ὅστις ἐκτὸς τοῦ ζωηροῦ πνεύματος τῶν προγόνων του, ἐκληρονόμησε παρ' αὐτῶν τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ἐνδόμυχον πεποίθησιν περὶ τῆς ὑπεροχῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, φέρει πρὸς τούτοις καὶ ἱερόν τινα χαρακτῆρα.

Ὁ ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης αὐτῆς Ἀκροπόλεως λάμπων συμβολικὸς ἀστὴρ θὰ φωτίζῃ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, κατὰ θεῖον δέ τινα προορισμὸν, τὸ ἀποτυπωθὲν ἐπὶ τῶν κατεσταραμμένων ἠθῶν ἔργων πνεῦμα τῶν παρῳχημένων αἰώνων δεσπόζει ἔτι καὶ νῦν τοῦ ἠθικοῦ κόσμου μετὰ δυνάμεως ἣν οὐδόλως ἐμείωσαν αἱ ἀλεπάλληλοι αὐτῶν δοκιμασίαι. Τὸ ἀρχαῖον ἠρειπωμένον ἐστὶ δὲν ἐγείρει ἐν ἡμῖν τὸ αἴσθημα τῆς ματαιότητος καὶ τῆς παρακμῆς τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων· ἀδυνατεῖ τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἴκοσιν ὁλοκλήρων αἰώνων ἱστορία ἀποχωρίζει ἡμᾶς τῶν χρόνων τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ. οὐδὲ διὰ τὴν ἀρχαιότητα αὐτῆς γεραίρομεν τὴν πόλιν ταύτην, ἀλλὰ σεβόμεθα αὐτὴν διότι ἀποτελεῖ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ ἀΐδιου καὶ ἀφθάρτου πνεύματος, τὸ ὁποῖον οὐδὲ ὁ χρόνος πτοεῖ οὐδὲ τὰ ἐρείπια ἐξαφανίζουσιν.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς αἱ Ἀθῆναι καταλείπουσιν ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν ἐντύπωσιν, ἣν οὐδὲ τοῦ βίου οἱ περισπασμοί, οὐδ' αἱ λοιπαὶ χῶραι ἃς ἐπεσκέφθημεν, οὐδ' αἱ πλήσσουσαι ἡμᾶς συμφοραί, δύνανται νὰ ἐξαλείψωσιν· διὰ τοὺς κατανοήσαντας καὶ ἑπομένως ἀγαπήσαντας αὐτάς, εἶνε δευτέρα πατρὶς, ἣν ποθοῦμεν ὁπόθεν ὅπποτε καὶ ἂν ἔρριψεν ἡμᾶς ἡ τύχη, καὶ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας ζωηρὰν θέλομεν τηρήσει ἐσαεί.

ΙΩ. Α. ΖΥΓΟΜΑΛΑΣ

(Ἔπεται τὸ Πεκῖνον)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΕΡΓΙΑ

ΑΝΟΙΞΙΣ

Ὦ τί ἡμέρα μαγική, τί ἀθάνατη λιακάδα
Λὲς καὶ τὴν ἔκαμε ὁ Θεὸς μόνο γιὰ τὴν Ἑλλάδα.
Θὰ ἔβγω ἔξω στοὺς ἀγροὺς, θὰ πέσω στὸ γρασίδι,
Θὰ φάγω τρυφεροὺς βλαστοὺς σὰν πρόβατο σὰν γίδι.
Τί θεία τεμπελιά!
Μὲ τέτοια ἡμέρα σήμερα δὲν εἶνε γιὰ δουλειά.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τί ζέστη ἀνυπόφορη, τί σύννεφ' ἀπὸ σκόνη
Ποῦ ἐξ' ἀπὸ τὸ σπίτι του ὅποιον εὑρῇ στραβόνει.
Τί λάβρα, τί ἀντηλιά!
Μὲ τέτοια ἡμέρα σήμερα δὲν εἶνε γιὰ δουλειά.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΝ

Ὦ! τί ἀτέλειωτη βροχή, τί λάσπη, τί κακό,
Τί ὑγρασία, τί σκοτεινιά! Μὲ πιάνει νευρικό...
Ποῦ ἔρχεται στὸ σβέρκο μου νὰ δέσω μιὰ θηλειά.
Μὲ τέτοια ἡμέρα σήμερα δὲν εἶνε γιὰ δουλειά.

ΧΕΙΜΩΝ

Τί ξερόβορρι! πῶς κτυποῦν τὰ κατωσάγονά μου,
Τρέμω σὰν φάρι, δὲ μπορῶ νὰ βγῶ ἀπ' τὸ πάπλωμά μου.
Τί ρῖγος καὶ τί τούρτουρο μοῦ πάγωσε ἡ μιλιά·
Μὲ τέτοια ἡμέρα σήμερα δὲν εἶνε γιὰ δουλειά.

Ο ΣΠΛΑΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΒΑΤΗΣ

Ὡμορφονιὰ καὶ μικροπαντρεμένη,
ἀφράτη, λυγερή, ροδοπλασμένη,
περίλυπη ἀπ' τὸν γιατρὸ γυρνοῦσε,
καὶ μέσα στῆς ἀγκάλας της κρατοῦσε
βαρειὰ ἀρρωστισμένο τὸ μικρό της
τὸ μονάκριβό της.

*

Μὲ τὸ κεφάλι κάτω ἀπ' τὴ λύπη,
μὲ τὸν αὐτὸ καϋμὸ καὶ καρδιοχτύπι
ὁ ἄντρας της περιπατεῖ σιμά της,
κατάχλωμος χωρὶς δουλειὰ ἐργάτης,
μὲ ροῦχο παστρικὸ μὰ μπαλωμένο.
Τὸν καϋμένο!

*

Ἀδιάφοροι καὶ βιαστικοὶ περνοῦνε,
τὰ μάτια δὲν γυρίζουνε νὰ ἰδοῦνε,
ἄνθρωποι σκεπαρνιοῦ, σπαθιοῦ καὶ πένας.
Μὲς στοὺς πολλοὺς, νὰ... τοὺς προσέχει κ' ἕνας
συχνογυρίζει.... στέκει παραπέρα....
—Παλιάνθρωπε! γλυκοκυττάζεις τὴν μητέρα;!

ΔΗΜΟΣ ΚΑΠΠΑΣ

ΟΥΓΓΡΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Η ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Ἐκ τῶν τοῦ Mikszat Kálmán

(Διήγημα)

Ὁ ἰατρὸς ἐζήτει συγγνώμην διότι δὲν ἦλθε χθὲς νὰ προγευματίσῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

— Ἐμποδίσθην ἀπὸ ἓν ἀρκετὰ πρωτότυπον περιστατικόν, εἶπε. Μ' ἐπεσκέφθη πρὸ δύο ἡμερῶν νέος τις, ὁ Ρόζνβλη Ἰακώβ.... τὸν ὁποῖον, βέβκια, θὰ γνωρίζετε: μὲ μίαν γαντζωτὴν μύτην ποῦ κυττάζει στὴ γῆ, μὲ πρόσωπον κίτρινον καὶ ὠχρόν.

— Τί σᾶς πονεῖ, Ρόζνβλη, τὸν ἐρωτῶ ἔκπληκτος.

— Μέγα δυστύχημα, ἰατρέ, ἀποκρίνεται οὗτος μὲ κλυθμηρὰν φωνήν. Ὁ Σβάρτς Δόρη, ὁ ὡραῖός μας Δόρη, θὰ μονομαχήσῃ.

— Ὄχι, δά!

— Ἀκούσατε ποῦ σᾶς τὸ λέγω!

— Καὶ τί εἶνε τὸ προκαλοῦν αὐτὸν εἰς τὸ ἄφρον τοῦτο διάβημα; τὸν ἐρωτῶ μὲ εἰρωνείαν, ἣν ὅμως δὲν παρετήρησεν ὁ Ρόζνβλη.

— Τί τὸν προκαλεῖ; Μετὰ μίαν ἑβδομάδα τελεῖ τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Ἐσθὴρ Σπιτσκόπφ, τὴν γνωρίζετε, τὴν ὑψηλήν, τὴν ἰσχνήν; Αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἦλθεν εἰς τὸ κεφάλι, ὅτι ὁ μνηστήρ της ὀφείλει κατὰ πρῶτον νὰ παρευρεθῇ εἰς μονομαχίαν. Διὰ τοῦτο καὶ θὰ κτυπηθῇ αὔριον ὁ Δόρη.

— Καὶ μὲ ποῖον θὰ μονομαχήσῃ;

— Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἐπλησίασεν ἐπίτηδες κάποιον καὶ τὸν ἀπεκάλεσεν γαϊδαρον

— Καὶ δὲν ἐφοβήθη;

— Τί νὰ φοβηθῇ; Καὶ γνωρίζει αὐτὸς τί ἐστὶ φόβος; Δὲν ἠξεύρω τί νὰ τὸν κάμω. Τώρα κάθεται εἰς τὸ σπίτι καὶ κλαίει.

— Καὶ διατὶ λοιπὸν μονομαχεῖ;

— Ἀπὸ ἔρωτα πρὸς τὴν μνηστήν του. Δὲν φανταζεσθε τί νύμφη εἶνε αὐτή;

— Ἀ-ἀ! Μὲ ἐγὼ ἐδῶ τί σχέσιν ἔχω;

— Πῶς, τί σχέσιν ἔχετε; Θὰ εἶσθε ὁ ἰατρός μας. Ἐγὼ εἶμαι μάρτυς καὶ ἦλθον νὰ σᾶς παρακαλέσω. Αὔριον θὰ ἔλθω μὲ τὴν ἅμαξαν νὰ σᾶς παραλάβω.

Καὶ πράγματι, λίαν πρωί, ἐμφανίζεται ὁ Σβάρτς Δόρη μετὰ τῶν μαρτύρων του. Ὁ ταλαίπωρος νέος εἶνε ὠχρός, τρέμει ὡς στάχυς, καίτοι ἐφόρει παλτόν. Ὁ λαιμός του ἦτο χωσμένος εἰς τοὺς ὤμους του.

Τοὺς παρεκάλεσα νὰ καθήσουν καὶ ἤρχησα νὰ ἐκλέγω χειρουργικά τινα ἐργαλεῖα.

— Τί εἶν' αὐτό; ἠρώτησε περιδεὴς ὁ Σβάρτς, δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου.

— Λαβίς.

— Τί λαβίς;

— Πρὸς ἐξαγωγὴν τῆς σφαίρας ἐκ τοῦ σώματος.

— Ἀπὸ ποῖον σῶμα; ἐπηρώτησε μετὰ στεναγμοῦ.

— Ἀπὸ τὸ ἰδικόν σας ἔστω, ἂν πληγωθῆτε.

— Καὶ ποῖος θὰ μὲ πληγώσῃ;

— Αἴ, μα... ὁ ἀντίπαλός σας.

— Ἐκεῖνον ποῦ προσέβαλον;

— Βεβαίως.

— Καὶ τοῦτο τί εἶνε;

— Αὐτὴ εἶνε βελόνη, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς ράψω.

Ὁ Δόρη Σβάρτς ἀνέκλινεν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου καὶ ἐστέναζεν ὡς θνήσκων. Μάτην προσεπάθουν νὰ ἐνθαρρύνωσιν αὐτὸν οἱ μάρτυρες, ἀπώλεσεν ἐξ ὁλοκλήρου πᾶσαν παρουσίαν πνεύματος. Οἱ φίλοι μετέφερον καὶ ἐτοποθέτησαν αὐτὸν ἐν τῇ ἁμάξῃ, σχεδὸν ὡς ἓν δέμα κουσοξύλων.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ὁριηθὲν μέρος. Ὁ ἀντίπαλος ἀνέμενεν ἤδη. Ἦτο καὶ αὐτὸς τοῦ αὐτοῦ μετὰ τοῦ Σβάρτς γένους. Οἱ μάρτυρες, ἐννοεῖται, ὠταῦτοι.

Ἤρξατο ἀτελεύτητος συνεννόησις, ἀκολούθως ἐπληρώθησαν ὑποπτά τινα πιστόλια, ληφθέντα προδήλως, παρὰ ἐνεχειροδανειστηρίου τινός....

Ἐτοποθετήσαμεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τοὺς ἀντιπάλους, εἰς τὴν μορφὴν τῶν ὁποίων οὐδὲν ἀνθρώπινον ὑπῆρχεν.

«Ἕν, δύο, τρία!» Οἱ μάρτυρες ἔκρουσαν τὰς παλάμας. Ἦτο τοῦτο τὸ σημεῖον νὰ πυροβολήσουν, ἀλλ' οὔτε ἐκπυρσοκρότησις, οὔτε καπνὸς ἐπηκολούθησεν. Ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι ἵσταντο ὠχροὶ καὶ ἔτρεμον.

— Τί κάμνετε λοιπὸν καὶ δὲν πυροβολεῖτε; ἀνεφώνησεν ὁ Ρόζνβλη μετὰ δυσκρασκείας.

— Τί; Καὶ μήπως ἦτο ἀνάγκη νὰ πυροβολήσωμεν; Ἠρώτησεν αἴφνης ὁ Δόρη. Καὶ διατὶ δὲν μᾶς τὸ εἴπατε;

— Καλά· λάβετε ἐκ νέου τὰς θέσεις σας. Θὰ μετρήσω καὶ πάλιν. Ὅταν θὰ εἰπῶ «τρία»—πυροβολήσατε.

— Ἕν!...

Ὁ Σβάρτς Δόρη ἐστέναξε βαθέως.

— Δύο!

Τὸ ὅπλον ἔτρεμεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ἀντιπάλου του, ὡς ἂν ἐσείετο τὸ ἔδαφος.

— Τρία!...

— Στάσου! ἀνεφώνησεν οὗτος ἀπεγνωσμένος! Μοῦ ἔπεσεν ἡ σφαῖρα!

Οἱ μάρτυρες προσέδραμον καὶ ἤρξαντο παρατηροῦντες τὸ πιστόλιον. Πράγματι ἡ σφαῖρα εἶχε πέσει. Παρῆλθε τοὐλάχιστον ἓν τέταρτον τῆς ὥρας μεχρισότου ἀνεύρωσιν αὐτήν.

— Τί θὰ κάμωμεν λοιπὸν τώρα; σοβαρώτατα ἠρώτησεν ὁ μονομάχος.

— Ἡ τιμὴ ἱκανοποιήθη, παρετήρησεν ὁ Τσβίπλ Μορίτς.

— Βεβαίως! προσέθετο ἐν σπουδῇ ὁ Ρόζνβλη. Ἡ σφαῖρα ἔπεσε τὴν ὡρισμένην στιγμήν, ὥστε, τοιαύτη ἦτο ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ.

— Δὲν εἶνε ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἴσθε σεῖς, ποῦ δὲν ἠξεύρετε νὰ γεμίσετε τὸ πιστόλι, ἀνέκραξεν ὁ Τσβίπλ Μορίτς. Σεῖς τὸ ἐγεμίσετε....

Ἐδέησε νὰ βάλωμεν κλήρους. Οἱ δύο μάρτυρες, ἐπέμενον ὅτι ἡ τιμὴ ἱκανοποιήθη, οἱ ἄλλοι οὔτε ἤθελον νὰ τὸ ἀκούσουν. Ἐπὶ τέλους ἀνεμίχθην ἐγώ, καὶ ἐδήλωσα, ὅτι δὲν ἤλθομεν ἐδῶ νὰ φιλονικήσωμεν.

Ἐδέησε νὰ ἀρχίσωμεν ἐκ νέου. Τὰ πιστόλια ἐπληρώθησαν, ὁ Ρόζνβλη ἐπανέλαβε τὸ πρόσταγμα: «ἕν, δύο, τρία!»

Οἱ ἥρωές μας ὕψωσαν τὰ πιστόλια, πράγματι δὲ ἀντήχησαν: μπούμ—μπούμ!

Δυσκόλως θὰ τὸ πιστεύσητε—ἀμφότερα τὰ πιστόλια ἐξεπυρσοκρότησαν! Οὐδεὶς τῶν ἀντιπάλων ἐπληγώθη. Ὅταν διεσκεδάσθη πλέον ὁ καπνός, οἱ ἐχθροί, πλήρεις ἀξιοπρεπείας, ἐκίνησαν εἰς προϋπάντησιν ἀλλήλων.

— Ἀξιότιμε κύριε! ὀνομάζομαι Σβάρτς Ἰσίδωρ.

— Ἀξιότιμε κύριε! Τὸ ὄνομά μου εἶνε Βέϊς Ἰακώβ.

— Ἔχω μεγάλην εὐχαρίστησιν. Ἐφανήκαμεν καὶ οἱ δύο παλληκάρια· ψέμματα γιατρέ;

Οἱ ἀντίπαλοι ἔθλιψαν ἀλλήλων τὰς χεῖρας.

— Ὦ, διάβολε, ἀλαζονικῶς ἀνεφώνησεν Βέϊς Ἰακώβ.—Ἂς ἐπαναλάβωμεν ἀκόμη μὰ φορά.

— Ἔλατε, ὑπέλαβεν οὐχ ἧττον γενναίως ὁ Σβάρτς. Δὲν εἰπορεῖτε νὰ φανταστῆτε, ὁπόση ἡδονὴ ὑπάρχει ἐν τῷ κινδύνῳ. Μὰ τὸν Θεόν, μὲ τὸν καιρὸν θὰ γίνω ἔξοχος σκοπευτής.

Ἔντρομοι οἱ μάρτυρες ἐπενέβησαν μεταξὺ τούτων.

— Αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον, κύριοι! Εἶνε ἀντίον τῶν κανονισμῶν.

— Τί «κανονισμοὶ καὶ ξεκανονισμοί;» οἱ κανονισμοὶ εἶνε διὰ τοὺς δειλούς! Ὅταν οἱ τοιοῦτοι ἥρωες συναντῶνται, ἀληθῶς ἀναγκαῖ τις νὰ χαριεντισθῇ πρὸς τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἐπειδὴ σεῖς, ὡς μάρτυρες, δὲν ἐπιτρέπετε τὸ τοιοῦτον, δὲν ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ σᾶς δυσαρεστήσω. Ψέμματα γιατρέ;

Καὶ ὅλοι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην παρέμεινον εἰς φκιδρότατον γεῦμα...

(Μετάφρασις)

ΑΓ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΙΤΑΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

P. Mantegazza

Η ΜΗΤΗΡ

Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ γυνὴ, αἰσθανθεῖσα ἐν ἑαυτῇ τὴν ὕπαρξιν ἑτέρας ζωῆς, σκιρτᾷ ἐκ χαρᾶς, μέχρι τῆς τελευταίας, καθ' ἣν ἐπιθανῆς, πκραμυθεῖται βλέπουσα περιστοιχουμένην τὴν ἰδίαν κλίνην ὑπὸ στεφάνης τέκνων, ἅτινα κλαίουσιν δι' αὐτὴν, ἡ γυνὴ-μήτηρ δρέπει ἐπὶ τῆς τοῦ βίου ἀτραποῦ ἀπείρους χαράς, ὧν δικαίως εἶνε ἀξία διά τε τὴν σφοδρότητα τοῦ πάθους καὶ τῆς θυσίας τὸ μέγεθος.

Ἡ φύσις ἔθετο τὴν γυναῖκα ὑπεράνω τῆς ἀνθρωπότητος, ὅταν, ἐμπιστευομένη αὐτῇ τὴν δυσχερῆ τῆς μητρὸς ἀποστολὴν, τῇ ἐνέπνεεν αἴσθημα, ὅπερ, ἄπληστον θυσιῶν, δὲν ἀξιοῖ οὐδὲ μίαν· ὅπερ ἀφειδὲς καθ' ὑπερβολὴν εἰς ἀγάπην δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἀνταλλαγὴν μηδὲ μιᾶς μόνης· ὅπερ θαρραλέον μέχρις ἡρωϊσμοῦ μέχρι παρατόλμου, δὲν σβέννυται ὑπὸ τὴν παγετώδη πνοὴν τῆς ἀχαριστίας ἢ ὑπὸ τὸν πνιγμὸν τῆς ἀδιαφορίας. Πρώτη ἀδιαφιλονεικήτως μεταξὺ πάντων τῶν αἰσθημάτων, ἡ μητρικὴ ἀγάπη, κέκτηται ἐλαχίστην δόσιν ἐγωϊσμοῦ, δίδει πολὺ καὶ λαμβάνει ὀλίγον, μόνη δ' αὐτὴ σταθμίζει τὴν χαρὰν ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς γενναιότητος τῆς ἀνταλλαγῆς. Οἱ καλλιτέχναι, οἱ ποιηταὶ, οἱ φιλόσοφοι ἠδυνήθησαν νὰ γελάσωσι καὶ ἀστεϊσθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἔρωτος,-ἐπὶ τῆς φιλίας· ἐπὶ τῆς μητρικῆς ὅμως ἀγάπης οὐδέποτε ὑπάρχει τοσοῦτον μέγεθος πάθους καὶ τόση καθήκοντος ἁγιότης ἐν τῷ αἰσθήματι τούτῳ, ὥστε μειδίαμα κυνισμοῦ ἢ ἀστεϊσμός, ὁσῳδήποτε ἀθῶος, θὰ ἦτο ἀσέβεια, ἱεροσυλία. Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις, καταχρώμενος προώρου νοητικῆς ἀναπτύξεως ἢ θλιβερᾶς πείρας, δὲν εἰξεύρει νὰ κλαίῃ ἐπὶ ταῖς ἀνθρωπίναις συμφοραῖς, δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ τὸν ὀφθαλμὸν ὑγραινόμενον ὑπὸ εὐγενοῦς δακρύου, ὅταν σκεφθῇ τὴν ἀποῦσαν ἢ μὴ ζῶσαν μητέρα αὐτοῦ, ὅταν ἀναμνησθῇ τῶν τελευταίων λέξεων, τοῦ τελευταίου χαιρετισμοῦ της...

Μέγας συγγραφεὺς ἔγραψεν· «οὐαὶ τῷ μὴ δυναμένῳ νὰ σκέπτηται τὴν μητέρα του!» Καὶ διὰ τῶν ὀλίγων τούτων λέξεων εἶπεν ὅ,τι ἀρκεῖ ἵν' ἀνυψωθῇ εἰς τὸ ἀρμόζον ὕψος ἡ μητρικὴ ἀγάπη καὶ ἀποθεωθῇ ἡ ἁγιότης αὐτῆς.

Ὁ ἀνὴρ καθίσταται φυσικῶς πατὴρ διὰ τῆς ἡδυπαθείας ὀλίγων στιγμῶν· ἡ γυνὴ ὅμως ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα νὰ καλῆται μήτηρ οὐχὶ μόνον διὰ τῶν ἐφημέρων στιγμῶν τῆς εὐχαριστήσεως ἀλλὰ καὶ διὰ μακρᾶς σειρᾶς κινδύνων καὶ πόνων. Ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀγαπᾶν καὶ ὑποφέρειν, πληρόνουσα γενναίαν ἀμοιβὴν· εἶνε ἀξία τοῦ στεφάνου τῆς θυσίας διὰ τὴν θυσίαν της, τοῦ διαδήματος τοῦ μάρτυρος διὰ τὸ μαρτύριόν της. Οἷον σεβαστὸν καὶ ἅγιον μυστήριον! ἐν αὐτῇ βλέπομεν τὴν θλῖψιν καὶ τὴν χαρὰν συνδεδεμένας διὰ συμμαχίας ἁγίας, συνεφιγμένας ἐν δεσμῷ ἀναγκαίῳ κοινῆς ὑπάρξεως, καὶ ἀπὸ τῆς ἑνώσεως αὐτῶν βλέπομεν γεννωμένην ἠθικὴν εἰκόνα τοσαύτης τελειότητος καὶ ὡραιότητος, ὥστε ἀδυνατοῦμεν νὰ καταρασθῶμεν τὴν θλῖψιν, διότι ἐνταῦθα εἶνε μεγάλη ὅσῳ καὶ ἡ εὐχαριστησις, καὶ διότι, ῥίπτουσα τὸν πένθιμον αὐτῆς μανδύαν ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τῆς χαρᾶς, οὐδὲν ἄλλο πράττει ἢ νὰ αὐξάνῃ τὴν αἰσθητικὴν αὐτῆς τελειότητα.

Ὅσῳ πλέον ἡ γυνὴ ὑποφέρει, ἵνα δυνηθῇ νὰ εἶνε μήτηρ, ἐπὶ τοσοῦτον ὑπερηφανεύεται καλουμένη τοιαύτη, καὶ χαίρει ἐπὶ τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ ἀποστολῇ· ὅσῳ πλέον παρατεταμένοι καὶ ἀναρίθμητοι εἰσὶν οἱ σπασμοί, οὓς ὑποφέρει, ἐπὶ τοσοῦτον ἀγαπᾷ τὸ ἴδιον τέκνον, καὶ ἀπολαμβάνει τῶν μητρικῶν χαρῶν.

Μεγαλοπρεπὴς, δυσνόητος ἀντίθεσις, παραμυθοῦσα ἡμᾶς ὅτι ἀνήκομεν τῇ ἀνθρωπίνῃ οἰκογενείᾳ: Ἐν ταῖς συνελεύσεσι τῆς κοινῆς γνώμης μόνου τοῦ ἀνδρὸς ἀκούεται ἡ φωνὴ, καὶ δι' ἑαυτὸν μόνον οὗτος ψηφίζει ἐπαίνους, στεφάνους καὶ προνομίας. Ἐν τοσούτῳ ἡ γυνὴ ὑποφέρει, μάχεται καὶ προσεύχεται. Τί τὴν μέλει ἂν ὁ ἀνὴρ, ἀφοῦ ἔδρεψε πάσας αὐτῆς τὰς εὐωδίας, τὴν περιφρονῇ ὡς μαραν θὲν ἄνθος καὶ δὲν τῇ δίδει οὐδὲ τὸ δικαίωμα νὰ κάθηται παρ' αὐτῷ ἐπὶ τῆς κλίμακος τῶν ὄντων; Διατὶ νὰ γογγύσῃ ἂν τῇ ἐπιβάλληται νὰ μένῃ ἐπὶ βαθμίδος κατωτέρας καὶ αἰσθάνεται ἐπὶ τοῦ τραχήλου τὸν πόδα τοῦ ἀγενοῦς δεσπότου; Ἔχει δι' ἑαυτὴν τὰς μεγαλοπρεπεῖς τῆς θυσίας ἀγαλλιάσεις· δύναται νὰ εἶνε μήτηρ! καὶ, ἀφοῦ δώσῃ τὴν ζωὴν εἰς νέον ὄν, ἀφοῦ θρέψῃ αὐτὸ διὰ τοῦ αἵματός της ἐπὶ ἐννέα μῆνας, κρατεῖ αὐτὸ ἐν ταῖς ἀγκάλαις της, καὶ φιλοῦσα καὶ ἐπαναφιλοῦσα καλεῖ αὐτὸ τέκνον της! Ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις λέξεσι μυστήρια ἡδυπαθείας, ἅτινα μόνη ἡ γυνὴ ἐννοῇ.

*

Δὲν προτίθεμαι νὰ περιγράψω, οὐδὲ νὰ ὑποδείξω πάσας τὰς χαρὰς τῆς μητρικῆς ἀγάπης· ἀρκεῖ μοι νὰ χαράξω γραμμήν τινα, ἐξ ἧς νὰ νοῶνται τὰ μέρη τῆς εἰκόνος καὶ ἡ ὡραιότης αὐτῆς. Ὅπως δήποτε δύναταί τις νὰ διαιρέσῃ αὐτὰς εἰς τρεῖς τάξεις. Αἱ μητέρες, ἃς συγχωρήσωσι τὸ βέβηλον τῆς πράξεώς μου ταύτης.

Αἱ πρῶται τῆς μητρότητος χαραὶ ἄρχονται σὺν τῇ συλλήψει καὶ πληροῦνται ἅμα τῷ πέρατι τῆς γαλουχήσεως. Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἡ εὐχαριστησις τοῦ ἔρωτος πάλλουσα ἔτι καὶ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῷ ἰσχύϊ, προσεταιρίζεται τὰς χαρὰς νέου αἰσθήματος ὅπερ, ὡς κλὼν ὑπερμεγέθους δένδρου, αὐξάνει ζωηρὸν καὶ ῥωμαλέον. Ἡ γυνὴ, οὖσα τοσούτῳ γεννοιόφρων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν μεστὴν ἐγωϊσμοῦ χαρὰν τοῦ ἔρωτος καὶ τὰς δονήσεις τοῦ φιλήματος· καὶ βλέπει γεννωμένην ἀγάπην ἀξίαν αὐτῆς ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξασκήσῃ πάσας τὰς ἀνεξαντλήτους δυνάμεις τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τῆς θυσίας της.

Γίνεται μήτηρ! Ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν ἐπαναμαμβάνει τὴν λέξιν ταύτην εἴν' εὐφροσύνος. Ἀφοῦ ἐποίησε τὴν προσφιλῆ ταύτην ἀνακάλυψιν, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν καταστήσῃ γνωστὴν εἰς ἄλλον, ὅστις

μέχρι τοῦδε δὲν ἦτο ἢ ἐραστὴς καὶ νυμφίος, ἀλλ' ὁ ὁποῖος τῶρα γίνεται πατὴρ, νόμιμος ὑπερασπιστὴς τοῦ νέου πλάσματος, ὅπερ ἡ μήτηρ λατρεύει ἤδη χωρὶς νὰ γνωρίζῃ. Ἀπὸ τῆς μακαρίας ἐκείνης στεγμῆς πόσον προσφιλεῖς καθίστανται αἱ θυσίαι πᾶσαι, αἱ χάριν τοῦ περιμενομένου ἀγνώστου γινόμεναι, πόσον εὐφρόσυνα τὰ σχέδια, ἅτινα δι' αὐτὸν μελετῶνται, πόσον μεγαλοπρεπεῖς εἰσὶ πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ παιδιαὶ τῶν φόβων, τῶν ἐλπίδων, τῶν ὑπολογισμῶν! Ἐπὶ τέλους ἐν μέσῳ τῶν ὠδίνων, ἃς φύσις μυστηριώδης καὶ ἀπηνὴς ἐπιβάλλει, ἐρχεται εἰς τὸ φῶς τὸ νέον ὄν· εἶνε ζῶν καὶ ὑγιές, καὶ τὸ πᾶν γέννᾳ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ θάνατος θὰ σεβασθῇ αὐτὸ ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἡ γυνὴ νῦν εἶνε μήτηρ ἀληθὴς, μήτηρ νόμιμος καὶ μήτηρ εὐτυχὴς. Ναὶ, ἡ μήτηρ εἶνε πάντοτε νόμιμος!

Δὲν θὰ ἠρχόμην ποτὲ ἐπὶ τὸ πέρας ἂν ὤφειλον νὰ ἀπαριθμήσω ποσας τὰς μικρὰς χαρὰς τῆς πρώτης περιόδου τῆς μητρότητος. Πᾶσα μερίμνα διὰ τὸ ἴδιον τέκνον, πᾶσα ἐωπεια, πᾶσα λεπτομερὴς προθυμία εἰνεχαρὰ διὰ τὴν νεαρὰν μητέρα, ἡ ὁποία δὲν σκέπτεται ἢ τὸ τέκνον της, δὲν ζῇ ἢ δι' αὐτό, περὶ αὐτοῦ μόνον ἐμιλεῖ καὶ συζητεῖ, λησμονοῦσα πολλάκις ὅτι εἶναι σύζυγος, καὶ ὅτι ἔχει καὶ ἄλλος δικαίωμα ἐπὶ τῆς χαρᾶς.

Πόσον εἶνε προσφιλεῖς αἱ ἀνακαλύψεις, ἃς ἡ νεαρὰ μήτηρ ποιεῖται καθ' ἑκάστην στιγμὴν ἐν τῇ φορᾷ τῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν δοκιμῶν, ἃς διοργανοῖ ἐπὶ τοῦ μικροῦ πλάσματος, ὅπερ τῇ ὀφείλει τὴν ὕπαρξιν! Ἀναλύει μετ' ἐπιτηδειότητος, παρατηρεῖ μεθ' ὑπομονῆς καὶ τέχνης, ἔχουσα παντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν φακον τῆς ἀγάπης, ὅστις τῇ μεγαλοποιεῖ τὸ πᾶν, καὶ μετὰ παιδικῆς ἀφελείας εὐχαριστεῖται ἀπειρως διὰ τὸ ὡραῖον καὶ μεγα, ὅπερ ἀνακαλύπτει πᾶσαν στιγμὴν ἐν ταῖς φωτειναῖς λάμψεσιν, αἵτινες φωτίζουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ λυκαυγὲς παιδικοῦ νοός. Ἐμειδίασε βλέπον τὴν μητερα του· ἔπαυσε κλαῖον ὅταν αὕτη ἐπλησιασεν εἰς τὸ λίκνον· ἐτραυλισε συλλαβὴν τινα· ἔμεινεν ἐπὶ μακρὸν μετὰ προσοχῆς ἀκρόωμενον τῆς μουσικῆς μικροῦ χειροκινήτου ὀργάνου· ἀπεσπασε μετα μανιας τὰς σελιδας ἑνος βιβλιου· ἀναμφιβόλως θὰ ἀποβῇ νεος Ῥουσσινης, ἄνθρωπος γραμματων! Ποσαι εὐφροσυνοι πλαναι, ὁποσαι προσφιλεῖς ἀπαται! Ἂν αἱ τῶν μητέρων προρρησεις ἐπραγματοῦντο ἡ ἀνθρωπινη οἰκογενεια θὰ καθιστατο ἀκαδημια ἀνδρῶν μεγαλων.

⁂

Ἡ δευτέρα τῆς μητρότητος περίοδος σημειοῦται, ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ παιδιον παραδιδεται εἰς χεῖρας τῶν διδασκάλων. Ἀπὸ τοῦ πρώτου μεχρι τοῦ τελευταίου σημείου βλέπει τις, ἐν λίαν φυσικῇ ταξει, καθιστάμενον ἠττον θερμὸν τὸ πάθος καὶ τὸ συμφέρον θερμότερον. Τὸ τῆς φύσεως ἔργον ἐπετελέσθη· το ἄτομον ἐγεννήθη, κῦξησεν ὥστε νὰ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ ζητῇ τὴν τροφήν. Πρότερον ἐν τῇ μητρὶ ὑπῆρχε τὸ ζῶον καὶ ὁ ἄνθρωπος· τῶρα μόνον ὁ ἄνθρωπος. ὁ ἠθικός, ὑπάρχει. Διὰ τοῦτο ἂν αἱ χαραὶ ἐγένοντο ἠττον θερμαὶ καὶ βίαιαι, δὲν ἀπέβησαν βεβαίως ἠττον ζωηραὶ καὶ ὀλιγαριθμώτεραι. Αἱ ἀνακαλύψεις, ἃς ἡ μήτηρ ἐξακολουθεῖ ποιοῦσα ἐπὶ τοῦ ἰδίου πλάσματος, ὡς περιηγητὴς γεωγράφος ἐν χώραις ἀγνωστοις, εἰσὶν εὐρρόσυνοι καὶ σημειοῦνται πᾶσαι διὰ σημείων θαυμασμοῦ καὶ ἐπιφωνημάτων, ἐν ταῖς γραμματικαῖς πασῶν των γλωσσῶν εὑρισκομένων. Τὸ ἴδιον παιδίον εἶνε ἀληθῶς διὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ νέος κόσμος, ἐν ᾧ αὕτη κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνακαλύπτει νέας χώρας, νέους ποταμοὺς, νέα ὄρη, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἰκοδομεῖ τοὺς κομψοτερους ἐν ἀέρι πύργους· καὶ ὁ κόσμος οὗτος εἶνε τόσῳ ζωηρός, τόσῳ θερμός, μικρὸς τοσοῦτον, ὥστε ἡ μήτηρ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν σφιγγει ἐντὸς των βραχιόνων της, κατακλύζουσα αὐτὸν διὰ θωπειῶν καὶ φιλημάτων. Ἂν ὁ ἄνθρωπος ἡδύνατο ἐντῇ ὡριμῳ ἡλικίᾳ νὰ ἀναμνησθῇ τῆς θερμότητος ἑνος καὶ μονου μητρικοῦ φιλήματος, δὲν θὰ ἦτο ποτὲ δυνατον νὰ συλλαβῇ τὸ θαρρος νὰ διαπραξῇ τὴν ἐλαχιστην ἀδικίαν κατὰ τῆς μητρός του.

Ἡ μήτηρ, ἀφοῦ δώσῃ τὴν φυσικὴν ζωὴν εἰς τὸ ἴδιον πλάσμα, διανέμει αὐτῷ καὶ τὴν ἠθικήν, σπείρουσα τοὺς πρώτους σπόρους τῆς ἠθικῆς, χριστιανικῆς καὶ νοητικῆς ἀγωγῆς. Πόσα θὰ ἠδυναμεθα νὰ εἴπωμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου! Πόσας χαρὰς νὰ ἀριθμήσωμεν, πόσους θυμοὺς γλυκεῖς καὶ πόσας μεγαλοπρεπεῖς ἀνυπομονησίας νὰ ζωγραφήσωμεν! Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ὁ χρόνος ὠθεῖ, ὁ χῶρος σφίγγει καὶ ἀνάγκη νὰ προχωρήσωμεν. Βιβλιοθήκη ὁλόκληρος δὲν θὰ ἤρκει νὰ περικλείσῃ τὴν ἱστορίαν των ἀνθρωπίνων χαρῶν; Πᾶσα πρᾶξις, ἀπὸ τῆς ἐλαχιστης εἰς τὴν μειζονα ἀπὸ τῆς μεγαλοπρεπεστέρας εἰς τὴν πλεον βαναυσον, δύναται, κατ' ἰδιαιτέραν ὄψιν, νὰ εἶνε πηγὴ εὐχαριστήσεως. Σύγγνωτέ μοι δὲ ἂν πολλάκις ἀναγκαζω ὑμᾶς νὰ διερχησθε ἀτελεύτητα διαστήματα ἐδαφους ἐν στενοτάτῃ γεφύρᾳ, δακτυλοδεικτῶν τοὺς τόπους, ὡσεὶ ἐσυρόμεθα ὑπὸ ἀτμομηχανῆς τινος.

⁂

Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ τῶν χαρῶν αὐτῆς, ἡ μήτηρ, μὴ δυναμένη πλέον νὰ ἀρκέσῃ εἰς τὴν νοητικὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἰδίου τέκνου, ἐμπιστεύεται αὐτὸ εἰς ἄλλους, ἐπιβλέπουσα ὅμως πάντοτε. Αἱ τῆς ἀνταμοιβῆς ἱκανοποιήσεις, αἵτινες εἶχον ἴσως ἀρχίσει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καθίστανται πολὺ πλέον ζωηραὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον τῆς μητρότητος, καὶ συχνάκις ἡ μήτηρ ἀφικνεῖται εἰς τὴν ἀποθέωσιν τῆς εὐτυχίας, βλέπουσα τὸ ἑαυτῆς πλάσμα δρέπον δάφνης στέφανον καὶ καταθέτον αὐτὸν εἰς τοὺς πόδας της. Αἱ εὐχαριστήσεις αὗται εἶνε ἀπεράντου ποικιλίας· ὀτὲ μὲν ἡ μήτηρ χαίρει ἐπὶ ταῖς κοιναῖς τιμαῖς, ὅσον καὶ ἐπὶ ταῖς φκειοτέραις τοῦ υἱοῦ αὐτῆς δόξαις· ὀτὲ δὲ μειδιᾷ ἐξ εὐχαριστήσεως βλέπουσα τὴν θυγατέρα αὐτῆς καθισταμένην πρότυπον ἀρετῆς, ἢ σκιρτᾷ ἐκ χαρᾶς παριστάμενη εἰς τὰς ἀνευφημίας δι' ὧν ὁ κόσμος σύμπας τιμᾷ τὸ τέκνον της.

Ἂν ὅμως ἡ μήτηρ χαίρῃ ἐπὶ τῇ τύχῃ καὶ τῇ δόξῃ τῶν τέκνων, ὡς εἰ αὕτη ἀνῆκεν εἰς αὐτὴν δὲν ἀπαιτεῖ ποτὲ σχεδὸν τὴν ἀπόδοσιν τῆς εὐγνωμοσύνης. Μεγαλόψυχος πάντοτε, διαφυλάττει ὡς τὴν πολυτιμοτέραν των ἀμοιβῶν τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἰδίων πλασμάτων. Ἔδωκεν εἰς τὴν κοινωνίαν νέας μητέρας ἐναρέτους, πολίτας ἐντίμους καὶ ἀνθρωπους μεγάλους· εἶνε εὐχαριστημένη. Ἂν ὁ εὐτελέστερος ἐγωϊσμὸς ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς εὐγενεστέρας θυσίας διὰ τῆς ἀδιαφορίας ἢ τῆς ἐγκαταλείψεως, ἂν ἡ μήτηρ, ἀφιερωσασα τὴν ἰδίαν ζωὴν εἰς τὰ τέκνα της, ἐναποθεῖσα αὐτοῖς πᾶσαν τὴν εὐτυχίαν καὶ ἅπαν τὸ ἴδιον μέλλον, βλέπει ἡμέραν τινὰ ἑαυτὴν ἐγκαταλελειμμένην καὶ μόνην, στένει ἐπὶ τῇ ἀτυχίᾳ τῆς ἀνθρωπινης καρδίας, ἀλλὰ δὲν καταρᾶται· καὶ ἀκολουθοῦσα πάντοτε διὰ βλέμματος ἀγάπης ἀτενοῦς τὰ ἴδια τέκνα ἐν τῇ δίνῃ τοῦ κόσμου, τὰ ἀγαπᾷ πάντοτε, ἑτοίμη νὰ δράμῃ πρὸς αὐτὰ μόλις ἡ συμφορὰ τοῖς καταστήσει ἀναγκαίαν τὴν βοήθειαν καὶ τὸν οἶκτον. Ἡ καρδία μητρὸς εἶνε τὸ μόνον κεφάλαιον αἰσθήματος, τὸ μηδέποτε ἐκλεῖπον, καὶ ἐφ' οὗ πᾶς τις δύναται νὰ ἐρείδηται μετὰ βεβαιότητος. Κατασπαρασσομένη ὑπὸ τῆς ἀναιδεστέρας ἀχαριστίας, σκληρυνομένη διὰ τοῦ χλευασμοῦ, ἢ παντὸς ὅπερ δύναται νὰ φονεύσῃ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἡ μήτηρ ἀνεγείρεται πάντοτε ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς, παντοτε θερμή. πάντοτε πάλλουσα, μεγαλόψυχος πάντοτε. Ἡ μήτηρ μόνον λησμονεῖ τὰς ὕβρεις τῆς φιλοτιμίας, τὰς δεσποτικὰς ἀπαιτήσεις των εὐγενεστέρων αἰσθημάτων της, καὶ βοηθεῖ καὶ συμβουλεύει ἄνευ πικρίας καὶ ἄνευ μεμψιμοιριῶν τὸ ἔνοχον τέκνον, ὅπερ προσέβαλε καὶ ἐβλασφήμησεν αὐτήν. Ἀρκεῖ νὰ κλαύσῃ τοῦτο ἢ νὰ φανῇ πάσχον, καὶ ἡ μήτηρ τρέχει πρόθυμος νὰ ἀπομάξῃ τὰ δάκρυα καὶ νὰ παραμυθήσῃ· ἀφοῦ, καὶ ὅταν ἔτι, ἐν μέσῳ τῶν σπαραγμῶν τῆς καρδίας, τῇ ἐλλείπει ἡ δύναμις τοῦ ὀμιλεῖν, περιβάλλεται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ ὑποφέρειν καὶ ἀγαπᾷν. Ἐπὶ μητρὸς εὐτυχοῦς θαυμάσατε τὸ εὐφροσυνώτερον καὶ μεθυστικώτερον τῶν θεαμάτων· δυστυχῆ ὅμως τοιαύτην, σεβεσθε ὡς ἁγίαν καὶ λατρεύετε ὡς θεὸν.

Ἡ ὑπὸ πολυαριθμου οἰκογενείας περιστεφομένη μήτηρ χαίρει συχνάκις κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον πᾶσας τῆς μητρότητος τὰς χαράς. Ἑνὸ τρέμουσα φέρει ἐν ἑαυτῇ ἄλλην ζωὴν, κρατεῖ ἴσως ἐπὶ των γονάτων παιδίον μόλις ἀπογαλακτισθὲν, καὶ στρέφει ἐρωτύλον τὸ βλέμμα πρὸς μικρὰν τράπεζαν περὶ τὴν ὁποίαν τὰ ὅπως δηποτε ἀνεπτυγμένα παιδία σπουδαζουσι παρὰ τὰς ἐργαζομένας μικρὰς ἀδελφὰς, σκέπτεται δὲ τὸν μακρὰν εὑρισκόμενον υἱὸν, ὅστις ἐν τῇ πλέον θυελλώδει νεότητι δρέπει ἴσως τὴν ὥραν ταύτην δόξης στεφάνους. Ὑπάρχουσι μητέρες, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ κόλπῳ τῶν ἐαυτῶν οἰκογενειῶν δὲν φθονοῦσι τοὺς θρόνους των βασιλέων, καὶ αἵτινες, εὐδαίμονες ἐν τῇ φωλεᾷ αὐτῶν, ἐρωτῶσι πάντας μετ' ἀφελοῦς περιεργίας διατί τινὲς κατηγοροῦσι καὶ καταρῶνται τὴν ζωήν. Εὐτυχεῖς αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι! Εἴθε νὰ ἀπολαύωσιν αἰωνίως τῆς εὐτυχίας αὐτῶν ταύτης, μή ποτε δὲ γνωρίσωσιν ὁποῖα δηλητηριώδη ἑρπετὰ προσπαθοῦσι νὰ κατακλύσωσι τὴν εὐτυχισμένην φωλεάν, καὶ ὁποῖαι θλίψεις κρύπτονται συχνάκις ἐν τοῖς μυστηρίοις τῶν οἰκογενειῶν.

Καὶ ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸ ἴδιον πλάσμα, καὶ εὑρίσκει πηγὴν γονιμωτάτης εὐφροσύνης ἐν τῇ ἀγάπῃ, δι' ἧς συνδέεται πρὸς αὐτὸ· ἀλλὰ πολὺ σπανίως, καὶ οὐδέποτε σχεδὸν, κατορθοῖ νὰ ἀγαπήσῃ ὡς μήτηρ. Οὐδὲν ἐν τούτῳ τὸ προκαλοῦν ἔκπληξιν. Τὰ πάθη, κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν, εἰσὶ τόσῳ πλέον πανίσχυρα καὶ γόνιμα εὐχαριστήσεων, ὅσῳ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἡ λειτουργία, εἰς ἣν ἀναφέρονται. Τὴν γυναῖκα ἡ φύσις ἐπεφόρτισε νὰ διατηρῇ τὴν ζωὴν τῶν παιδίων, καὶ ταύτῃ μόνῃ ἔδωκε τὴν μητρικὴν ἀγάπην. Ὁ ἀνὴρ ὤφειλε νὰ συνδράμῃ τὴν γυναῖκα εἰς τὴν ἁγίαν ἀποστολὴν, νὰ μεταδώσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ υἱῷ κοινωνικὴν ἀτομικότητα· πλὴν τοῦτο ἦν πολὺ κοινὸν καὶ δευτερεῦον, καὶ εἰς τοῦτο δὲν ἦτο ἀναγκαία καρδία μητρός. Ἐν ταῖς πατρικαῖς χαραῖς δύνασθε νὰ διακρίνητε πολὺ πάθος, πολλὴν φροντίδα, πάντα τὰ λεπτότατα τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς διανοίας ἐξῳραΐσματα· δὲν θὰ εὕρητε ὅμως ποτὲ ἐν αὐταῖς τὸ πυρόχρουν ἐκεῖνο βάθος, ὅπερ διηνεκῶς ἀναβράζει ἐν τῷ ἡφαιστείῳ τῆς μητρικῆς καρδίας. Ἐδῶ ὑφίσταται ἡ παντοδυναμία μιᾶς τῶν πλέον ἀνποδραστων ἀναγκῶν, ἐνῶ ἐκεῖ τὸ αἴσθημα ἀνήκει ἤδη σχεδὸν εἰς τὴν ἠθικὴν τῆς καρδίας λαμπρότητα, ἧς αἱ γενεαὶ δὲν ἔχουσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην. Ἡ μητρικὴ ἀγάπη παρατηρεῖται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ζῶα, ἐνῶ ἡ τοῦ πατρὸς εἰς ὀλίγιστα, ὡς φαινόμενον σπάνιον.

⁂

Ἐκτὸς τῶν ἐξαιρετικῶν αἰσθητικῶν χαρῶν τῆς μητρότητος, πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ τοιαῦται δύνανται νὰ καταμερισθῶσι ἐξ ἴσου εἰς τοὺς δύο γεννήτορας. Μεταφέρετε τὰς αὐτὰς εὐχαριστήσεις ἀπὸ τοῦ θερμοῦ κλίματος, ἐν ᾧ ζῇ ἡ καρδία τῆς γυναικὸς, εἰς τὴν εὔκρατον ζώνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν πάλλει ἡ τοῦ ἀνδὸς, καὶ θὰ ἔχητε τὴν διαφορὰν τῶν αἰσθήσεων τούτων, ταυτοειδῶν τὴν οὐσίαν, διαφόρων ὅμως τὸν βαθμὸν καὶ τὴν μορφήν. Τὸ αὐτό, ἐν μιᾷ λέξει, φυτὸν, αὐξηθὲν ὑπὸ οὐρανὸν διάφορον.

Σχεδὸν πάντοτε ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ κάλλιον τὴν ἰδίαν θυγατέρα, καὶ βιβαίως δὲν ἔχει ἄδικον.

Αἱ μητρικαὶ καὶ πατρικαὶ ἀγαλλιάσεις, γεννῶσι νέα καθήκοντα ἐν τοῖς ἀπολαύουσιν αὐτῶν ἀτόμοις, τείνουσι νὰ ὑψώσωσι τὸ αἴσθημα τῆς ἀξίας καὶ πάσης ἄλλης ἀγάπης. Πλέον ἡ ἁπαξ ὁ ἠθικὸς τίτλος ὁ ἀποκτηθεὶς διὰ τῆς γεννήσεως ἑνὸς τέκνου ἤρκεσε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀλλαγὴν βίου εἰς ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις τὸ πρῶτον ἐννόησεν ὅτι τὸ μέλλον δὲν ἀνῆκε πλέον αὐτῷ μόνῳ, καὶ ὅτι εἶχεν ὑψηλὸν σκοπὸν νὰ ἐπιτελέσῃ· νὰ καταστήσῃ κοινωνικὸν ἄτομον καὶ ἔντιμον καὶ εὐτυχῆ πολίτην τὸ τέκνον, ὅπερ ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτῷ. Καὶ ἡ γυνή, ἥτις κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ συνοικεσίου χρόνους διετήρει ἔτι πᾶσαν τὴν ἀφελῆ ἐλαφρότητα τῆς πρώτης τοῦ βίου ἡλικίας, ἀρχίζει νὰ γίνηται σοβαρὰ ὅταν καταστῇ μήτηρ. Πλέον ἢ ἅπαξ τότε βλέπετε εἰς τὸ ὕφος αὐτῆς σεμνότητα καὶ αὐστηρότητα ζωγραφουμένην ἐπὶ τοῦ εὐκινήτου καὶ ζωηροῦ ἔτι βάθους. Τερπνὸν καὶ συγκινητικὸν θέαμα!

Αἱ χαραὶ αὗται εἰσὶ παντοτε τόσῳ γενναῖαι, ὥστε, οὐ μόνον καθιστῶσιν εὐθύμους ὥρας τινὰς τῆς ζωῆς καὶ ἀνοίγουσι τὰ χείλη εἰς ὁλισθηρὸν μειδίαμα, ἀλλὰ δύνανται νὰ διαχέωσι περιπαθῆ εὐωδίαν ἐφ' ἁπασῶν των ἡμερῶν ἡμῶν, καὶ καθιστῶσι γαληνιαίαν τὴν ζωήν, ἣν ἐβάρυνε συμφορα.

Εἰσὶν εὐχαριστήσεις, αἵτινες, ὅπως ἀποκτῶνται σχεδὸν πάντοτε διὰ τῆς ἐργασιας καὶ τῆς θυσίας, φωτίζουσιν ἐξ ἀντανακλάσεως πάσας τὰς εὐγενεστέρας ἀγάπας, καὶ καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον εὐχαριστημένον ἐξ ἑαυτοῦ. Διὰ μεγαλόψυχον καρδιαν μόνη ἡ ἰδέα ὅτι δύναται νὰ εὐεργετήσῃ τὰ ἴδια τέκνα, νὰ ᾖ ὑπεύθυνος διὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν, εἶνε σκέψις ἐμψυχοῦσα καὶ παραμυθοῦσα, καὶ ἀρκοῦσα σχεδὸν πάντοτε νὰ θεραπεύῃ τὰς πλέον ὁρμητικὰς ἀκολασιας. Πολλοὶ δυστυχεῖς σταματῶσιν ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου, ἐν ᾧ ἡτοιμάζοντο νὰ κρημνισθῶσιν ἐπὶ τῇ σκέψει ὅτι εἶνε πατέρες ἢ μητέρες. Εὗρον, ὅτι ἡ θέλησις τοῦ ἀποθανεῖν ἦν ἐγωϊσμός, τὸ δὲ ζῆν καθῆκον ἱερὸν καὶ ἅγιον, καὶ σχεδὸν πάντοτε κατόπιν ηὐλόγησαν τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν γεναίαν ἀπόφασιν.

Ὁ πολιτισμὸς δυνατὸν νὰ ὑψωσῃ τὰς ἀγαλλιάσεις ταύτας εἰς βαθμὸν λεπτότητος μείζονα, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ μεταβάλῃ τὸ βάθος αὐτῶν, ὅπερ, ὡς πᾶσαι αἱ πρῶται δυνάμεις ὀφείλει νὰ διατρέξῃ ἀνκλλοίωτον τὸν δρόμον των αἰώνων καὶ τῶν γενεῶν. Παρὰ τισιν ἀγρίοις λαοῖς αἱ τῆς μητρότητος ἀγαλλιάσεις παουσι σχεδὸν τελείως σὺν τῇ ἀποπερατώσει τοῦ γαλουχήματος, ἡ δὲ ἠθικὴ ἰδέα τῆς πατρότητος ὑφίσταται μόλις.

Καὶ τὰ εὐγενῆ καὶ γενναῖα ταῦτα φίλτρα δύνανται νὰ διδωσιν ἡαῖν χαρὰς ἐνόχους. Ὁ πατήρ, ὅστις ἀγάλλεται θαυμάζων ἐν τῷ ἰδίῳ τέκνῳ τὰ πρῶτα σπέρματα ἐλαττωματος, ὅπερ αὐτὸς κατέχει, δοκιμάζει βιβαίως χαρὰν ἔνοχον. Μήτηρ ἥτις, κατα-χρωμένη τῶν προνομίων τοῦ αἰσθήματος, ἐμπνέει τῷ τέκνῳ της διὰ παντὸς τρόπου ἀπέχθειαν πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, φυλάττει δὲ δι' ἑαυτὴν καὶ μόνην τοὺς θησαυροὺς τῆς μικρᾶς ἐκείνης καρδίας, δοκιμάζει ἐπίσης χαρὰν ἔνοχον. Ἐν ταῖς δυσι ταύταις περιστάσεσιν, ὡς καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις, ἡ ἐνοχὴ δὲν προέρχεται ποτὲ ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἢ μητρικῆς ἀγάπης, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου αἰσθήματος, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν κατασταστάσει νοσηρᾷ. Αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἡ γεννᾶία καὶ εὐγενὴς ἀγάπη οὐδέποτε θὰ νοσήσῃ οὔτω· ἐκτὸς ἂν ἀλλάξῃ ὄνομα καὶ φύσιν.

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ)

Δ. Ι. Κ.

⁂

ΦΑΝΤΑΣΜΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΛΟΤΗ

(Συνέχεια)

Εἰς Πρῆ-Πασᾶ, ὅπου τέλος ἀφίχθημεν, ἀφ' οὗ ἠρωτήσαμεν διαφόρους διαβατας, εὑρίσκομεν τὸν οἶκον τῆς γραίας ἐκείνης Ἀρμενιδος, ἀφ' ἧς ἐξαρτᾶται ἅπαν το συμπέρασμα τοῦ ταξειδίου μου· καὶ μετὰ συγκινήσεως κρούω τὴν θύραν της. Δίς, τρὶς τὸ παλαιὸν ῥόπτρον ἀντηχεῖ, τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε τινάσσεται τὸ σκωληκόβρωτον ἔδαφος· οὐδεὶς ἔρχεται ν' ἀνοίξῃ, ἄλλως καὶ τὰ παράθυρα εἶνε κατάκλειστα. Ἀλλ' ἐβαΐος ὑπέργηρως, τοὐλάχιστον ἑκατοντούτης, παρουσιαζεται ἔντρομος ἐκ τινος παρακειμένης οἰκίας, περιβεβλημένος καφτάνιον πράσινον.

— Τὴν γραίαν Ἀνακτὰρ-Χιραζ; ἀποκρίνεται ἡμῖν οὗτος μετὰ τινος ὑπόπτου ὕφους, καὶ διὰ τί τὴν ζητοῦμεν;

Ἡ ἀταραξία ἡμῶν τὸν καθησυχάζει. .

— Ναὶ ἐδῶ κατοικεῖ πράγματι, ἀλλ' ἀπουσιάζει· ἀπῆλθε χθὲς, εὑρίσκεται εἰς Κασσὶμ-Πασᾶ· ὁπόθεν ἡμεῖς ἐρχόμεθα, πλησίον τῆς παλαιᾶς της οἰκίας· μετεβη ἐκεῖ ὅπως περιποιηθῇ συγγενὴ της ἀσθενῆ. . .

Ὦ! τότε ἀληθὴς πυρετὸς μὲ καταλαμβάνει! Τί νὰ πραξω; Ὁ χρόνος παρέρχεται, ἡ ὥρα θὰ εἶνε βεβαίως προκεχωρημένη. Ἐν τῇ βίᾳ μου ἐλησμόνησα τὸ ὡρολόγιόν μου εἰς τὸ ξενοδοχεῖον· ἀλλὰ μοὶ φαινεται ὅτι ὁ ἥλιος κατέρχεται. Τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, οὐδὲν πλέον εἶναι δυνατὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μετ' αὐτὴν μία μόνον μοὶ ἀπομένει ἡμέρα. Μοὶ φαίνεται ἀληθῶς ὅτι καθ' ὕπνον προηχθάνθην πάντα τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ μου ταύτῃ, τοσοῦτον τὰ πάντα παρακολουθοῦσι τὰ ὄνειρά μου, ἡ συσσώρευσις αὕτη τῶν προσκομμάτων, ἡ ἐκ τῆς βραχύτητος τοῦ χρόνου ἀδημονία, ἡ ἀγωνία αὕτη ὅτι δὲν θὰ *φθάσω εἰς τὸ τέρμα*.

Ὁποίαν ἀπόφασιν νὰ λάβω νῦν; Ἀγνοῶ, τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὁ νοῦς μου ἀρχιζει νὰ μ' ἐγκκταλείπῃ. Νὰ ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς Κασσὶμ-Πασᾶ, μὲ αὐτοὺς τοὺς ὑπ' ἐνοίκιον ἵππους, οἵτινες ἀρνοῦνται πλέον νὰ βαδίσωσιν . . . . Ὄχι, τὸ Ἐγιούπ, ἔνθα κατῴκουν καὶ ὅπερ μὲ προσελκύει, εἶνε ἐδῶ πλησιέστατα ἡμῶν, ἀκριβῶς ἀπέναντι, ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ Χυσοῦ-Κέρατος—ὅπερ περιστέλλεται πρὸς τὴν παρκλίαν ἐκείνην καὶ τόσον ταχέως θὰ διέλθωμεν. Ἄλλως, τόσον πολὺ αἰσθάνομαι ὅτι ἔγεινα καὶ πάλιν κάτοικος τοῦ ἱεροῦ τούτου προαστείου! ἡ δεκαετία, ἡ διαχωρίζουσά με ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν κατῴκουν ἐκεῖ, τοσοῦτον σμικρύνεται, ὥστε φαντάζομαι σχεδὸν ὅτι ἐπανέρχομαι οἴκαδε, ἐν μέσῳ οἰκείων προσώπων καὶ ὅτι εὐκόλως θὰ εὕρω τὸν οἶκόν μου, οἷον τὸν ἐγκατέλειψα, μὲ τοὺς προσφιλεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατοίκους. Τοὐλάχιστον θὰ εἰσέλθω νὰ καθίσω ἐν τῷ παλαιῷ κφενείῳ, ἐν ᾧ διηρχόμεθα, ὁ Ἀχμὲτ

καὶ ἐγώ, τὰς ἑσπέρας τοῦ χειμῶνος, ἐν τῇ συναναστροφῇ τῶν δερβισσῶν, οἵτινες ἀφηγοῦντο ἡμῖν φαντασμαγορικὰς ἱστορίας· εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ μὲ ἀναγνωρίσῃ τις ἐκ τῆς συνοικίας ἐκείνης, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ μ' εὐσπλαγχνισθῇ καὶ νὰ μὴ συγκατανεύσῃ νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς ἐρεύνας,—αἵτινες βεβαίως οὐδένα θὰ ἐκθέσωσι πλέον.

Ἐπιστρέφομεν λοιπὸν τοὺς ἵππους ἡμῶν· διευθυνόμεθα πρὸς τὴν παραλίαν, ἵνα μισθώσωμεν καΐκιον, ἐκλέγοντες λεμβοῦχον νέον ἵνα πλεύσωμεν ταχύτερον, καὶ μετὰ μικρὸν ἰδοὺ ἡμεῖς δι' ἰσχυρᾶς κωπηλασίας φερόμενοι ἐπὶ τοῦ γαληνιαίου ὕδατος.

Ἀρχίζω νὰ παρατηρῶ ἐκεῖ πέραν δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν ὀφθαλμῶν μου, διερευνῶν μακρόθεν τὴν ἔναντι ἀκτὴν, ἣν μέλλομεν νὰ προσεγγίσωμεν.

Πῶς νὰ μὴ ἐννοῶ πλέον ποῦ εὑρίσκομαι ; Ἐν τούτοις εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἐκεῖ ἦτο.

Ὢ θεέ μου, τὰ πάντα. φεῦ ! μετεβλήθησαν! Ὁ οἶκός μου, παλαιότατος, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἢ τρεῖς περὶ αὐτὸν δὲν σώζονται πλέον. Δὲν προεῖδον τὴν ἐξολόθρευσιν ταύτην καὶ ἡ ψυχή μου θλίβεται ἔτι πλειότερον. Τὸ πλαίσιον, ὅπερ περιέβαλλε τὸν τουρκικὸν βίον μου εἶνε διὰ παντὸς κατεστραμμένον καὶ τὰ πάντα ἀπομακρύνονται, σβέννυνται ἔτι μᾶλλον.

Ἀποβιβάζομαι, ζητῶν ν' ἀναγνωρίσω τὸ ἐλάχιστον ἀντικείμενον. Τὸ μικρὸν καφενεῖον τῶν μυθολόγων δερβισσῶν, ποῦ εἶνε λοιπόν ; Ἐπὶ τῆς πλατείας βλέπω μέγαν λευκὸν τοῖχον, ὃν δὲν ἐγνώριζον, σταθμόν τινα στρατιωτικὸν ἐντελῶς νεόκτιστον μετὰ φρουρᾶς. Ἅπασαι αἱ πέριξ οἰκίαι εἶνε κεκλεισμέναι, βωβαί, ἀπρόσιτοι κυρίως. Λοιπόν, εἶμαι ξένος ἐγὼ σήμερον· ἤμην τρελλὸς νὰ χάσω τὰς πολυτίμους ὥρας μου ὅπως ἔλθω ἐνταῦθα, ἐνῷ ὤφειλον νὰ ἐπιστρέψω καὶ παρακολουθήσω τὸ μόνον ἴχνος τὸ ὁπωσδήποτε βέβαιον· ν' ἀνεύρω τὴν γραῖαν Ἀρμενίδα.

Ἐν τούτοις, ἦτο ἐντὸς τοῦ σχεδίου τῆς εὐλαβοῦς περιοδείας μου, τὸ νὰ ἐπανίδω τὸ Ἐγιούπ· ἤμην δὲ τόσον πλησίον.

Ὢ! καὶ τὸ ἱερὸν τέμενος, καὶ ἡ δενδροστοιχία τῶν ἱερῶν μνημείων! Εὑρίσκομαι τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς ἀπόστασιν δύο βημάτων ἀπὸ τῶν μυστηριωδῶν καὶ σπανίων ἐκείνων ἀντικειμένων, ἅτινα ἄλλοτε μοὶ ἦσαν τόσον γνωστὰ ἐν τῇ γειτονίᾳ· οὐδέποτε ἴσως θὰ ἐπανέλθω πλέον ἐνταῦθα,—θὰ ἔχω τὸ θάρρος νὰ ἐγκαταλείψω τὸ Ἐγιοὺπ χωρὶς νὰ τὸ ἐπανίδω; Ἄλλως, ἐὰν ταχύνω τὸ βῆμα, θὰ εἶνε ἀπώλεια χρόνου μόλις πέντε ἢ δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας· — καὶ λέγω πρὸς τὸν λεμβοῦχόν μου :

—«Ἐξακολούθησον, προσέγγισον ὀλίγον ἀπωτέρω, ἐκεῖ πέραν εἰς τὴν μαρμαρίνην παραλίαν, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κοιμητηρίου.»

Ἀφίνων τὸν γέροντα ὁδηγὸν ἐν τῷ καϊκίῳ μετὰ τοῦ λεμβούχου, ἐξέρχομαι μόνος εἰς τὴν ξηράν. Καταλαμβάνομαι ὑπὸ ταραχῆς ἐξαίφνης ἐκ τῆς παγετώδους σιγῆς τοῦ μέρους, ἐκ τῆς πενθίμου ἀντηχήσεως, ἣν εἶχον λησμονήσει καὶ ἥτις μετέβαλλε τὸν κρότον τοῦ βήματός μου. Ἐν τῇ δενδροστοιχίᾳ τοῦ αἰωνίου ὕπνου, ἐπὶ τῶν τετραγώνων μαρμάρων, ἅτινα ἐπρασίνισαν ὑπὸ τὴν σκιὰν καὶ ἐφ' ὧν θὰ ἤθελέ τις νὰ βαδίζῃ βραδέως καὶ μὲ κεκυφυῖαν τὴν κεφαλήν, ἀναγκάζομαι νὰ διέλθω σήμερον μετὰ τῆς πυρετώδους ἐκείνης σπουδῆς, ἥτις ἀποδίδει εἰς ἅπαντα τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα ἐπαναβλέπω, ὄψιν τινὰ ἀνυπαρξίας. Τρέχω, τρέχω ἀνὰ τὴν δενδροστοιχίαν ταύτην, ἐν μέσῳ τῶν παρατεταγμένων ἐπιταφίων κιοσκίων καὶ μνημάτων, ἐν μέσῳ τῆς ἀταράχου λευκότητος τῶν μαρμάρων. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς στενωποῦ παλαιὰ τείχη κατάλευκα καὶ κατηρειπωμένα, δι' ὧν ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει ἐν τῷ σκιώδει βάθει ἕτερον ἄλσος πλῆρες τάφων. Οὐδεμία μεταβολή, ἀναμφιβόλως, εἰς ὅλα ταῦτα, ἅτινα εἶνε ἱερὰ καὶ ἀμετάτρεπτα. Τὸ θαυμάσιον τοῦτο μέρος, τὸ τοσοῦτο παραδόξως συναναμεμιγμένον πρὸς τὰς ἐρωτικάς μου ἀναμνήσεις, ἦτο τὸ αὐτὸ ἀπὸ ἐτῶν, πρὸ τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν καὶ τοιοῦτον θὰ εἶνε ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔτι, καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἀμφοτέρων.

Εἰς τὸ ἄκρον τῆς διόδου, ὅπου ἡ σκιὰ ἦν βαθυτέρα, ὑπὸ τὸν σκοτεινὸν θόλον πλατάνων, ἵσταμαι πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἀδύτου τοῦ τεμένους. Ἐκεῖ εὑρίσκονται πάντοτε αἱ αὐταὶ γραῖαι ἐπαίτιδες, μὲ τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον, καθήμεναι, ἐπὶ τῶν λίθων. Μία ἐξ αὐτῶν, ἀφυπνισθεῖσα ὑπὸ τοῦ θορύβου τοῦ βήματός μου ἀνησυχεῖ βλέπουσά με τρέχοντα, καὶ σκέπτεται ἴσως μὴ λάβω τὴν τόλμην, τὴν ἀναίδειαν νὰ ὑπερπηδήσω τὸν οὐδὸν ἐκεῖνον: « Δγιασὰκ ! Δγιασὰκ ! » Ἀπηγορευμένον ! Ἀπηγορευμένον ! λέγει μετ' ἀγανακτήσεως, ἐκτείνουσα νεκρὰς χεῖρας, ὅπως μοὶ ἀποκλείσῃ τὴν εἴσοδον. Καὶ ἀποκρίνομαι αὐτῇ ἠρέμα, ἐν τῇ τουρκικῇ, ἐν ᾗ ἐκφράζομαι μετὰ τῆς πρώτης μου εὐχερείας : «Γνωρίζω, καλή μου γραία, ὅτι εἶνε ἀπηγορευμένον· θέλω μόνον νὰ ῥίψω ἐντὸς αὐτοῦ ἓν βλέμμα καὶ θὰ φύγω.» Λέγων δὲ ταῦτα, τὴν ἐλεῶ· τότε διὰ φωνῆς πραϋνθείσης, καθησυχάζει τὰς ἄλλας, αἵτινες εὑρίσκοντο καὶ αὗται ἐν ἀδημονίᾳ : «Τὸ γνωρίζει, τὸ γνωρίζει· εἶνε ἀπὸ τὸν τόπον, ἔρχεται μόνον νὰ ἴδῃ.» Καὶ πράγματι ἐν σπουδῇ καὶ λαθραίως παρατηρῶ. Ποσάκις ἄλλοτε, ὅτε κατῴκουν ἐν Ἐγιούπ, εἶχον ἔλθει μέχρι τοῦ οὐδοῦ τούτου, οὗτινος ἀναγνωρίζω καὶ τοὺς μικροτέρους λίθους, ἐν τῷ ἡμιφώτι, ὅπερ σχηματίζουσι τὰ ὑψηλὰ δένδρα. Ἐκ τῆς σκιερᾶς θέσεως ἔνθα εὑρίσκομαι, ἐν μέσῳ τῶν ὡς φαντάσματα ἀκινήτων πτωχῶν ἐκείνων γυναικῶν, νομίζει τις ὅτι λάμπει ἐκεῖ φῶς τι ὑπερφυσικόν, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τεμένους, ἐπὶ τῆς αἰωνίου λευκότητος τῆς ἀσβέστου καὶ τῶν λίθων.

Μετὰ τὸ βλέμμα τοῦτο, πάραυτα ἀναχωρῶ καὶ πάλιν, τρέχων ἀνὰ τὴν ἱερὰν δενδροστοιχίαν, κατειλημμένος ἐκ νέου ὑπὸ ἀγωνίας ἕνεκα τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου, ἐνῷ τὸ φῶς καθίσταται γλυκύτερον καὶ ὁ ἥλιος πλησιάζει ἐπὶ μᾶλλον πρὸς τὴν δύσιν του.

Ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἐπανέλθω ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς Κασὶμ Πασᾶ, πρὸς ἀναζήτησιν τῆς γραίας ἐκείνης. Καὶ θὰ μεταβῶ ταύτην τὴν φορὰν διὰ θαλάσσης· θὰ εἶνε συντομώτερον.

Ὅτε δὲ πάλιν εὑρίσκομαι ἐξηπλωμένος ἐν τῷ καϊκίῳ μου, λέγω πρὸς τὸν λεμβοῦχον:—«Γρήγορα, γρήγορα καὶ θὰ σὲ πληρώσω καλά !»

Μοὶ ἀποκρίνεται δὲ διὰ μειδιάματος καὶ κωπηλατεῖ δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν βραχιόνων του. Χάρις εἰς τὸ ῥεῦμα κατερχόμεθα ταχέως τὸ *Χρυσοῦν Κέρας*, ἀπομακρυνόμενοι τοῦ σκυθρωποῦ Ἐγιούπ.

Ἀλλὰ θὰ διέλθωμεν ἐκ τοῦ προαστείου Χατζῆ-κιοϊ. Ἐὰν ἐσταμάτων ἐκεῖ! Ἡ συνοικία εἶνε ἥμερος οὐχὶ ὡς ἐκείνη, ἀφ' ἧς ἔρχομαι, καὶ τὶς οἶδεν, ἴσως εὑρίσκεται κάποιος ἐκ τῶν Ἑβραίων, οὓς ἐχρησιμοποίουν ἄλλοτε πρὸς ὑπηρεσίαν μου, ὁ Σολομὼν ἢ ὁ γηραιὸς Χαϊρουλλάχ, ἢ ὁστισδήποτε, ἀρκεῖ μόνον νὰ μοὶ δώσῃ πληροφορίας. Διαβαίνων, θὰ δοκιμάσω τὸ μέσον τοῦτο . . . Συνάμα δὲ θὰ ἐπανίδω τὸν οἶκόν μου, τὸν πρῶτον τουρκικὸν οἶκόν μου, διότι κατῴκησα καὶ αὐτόσε πρὶν ἢ ἐκπληρώσω τὸ ἀπραγματοποίητον, ὡς ἐφοβούμην, ὄνειρον τοῦ νὰ ἐγκατασταθῶ εἰς Ἐγιούπ.

Ἐν τῷ βιβλίῳ ἐκείνῳ τῆς νεότητος, ἐν ᾧ ἀφηγήθην τὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ βίον μου, ἀπεσιώπησα τὴν μικρὰν ἡμῶν στάθμευσιν εἰς Χατζῆ-κιοϊ, ὅπως συντομεύσω τὸ ἔργον καὶ ὅπως ἀκολουθήσω ἀλληλουχίαν τινὰ εἰς τὸ ὅλον, τοῦθ' ὅπερ μὲ διασκεδάζει σήμερον. Τὸ Κακῆ-κιοϊ εἶνε προάστειον, ἥκιστα ἐκτιμώμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκεῖ ἐν τούτοις κατῴκησα κατ' ἀρχάς, ὅτε ἀφῆκα τὴν ἐν Σταυροδρομίῳ οἰκίαν μου· ἐκεῖ ὑπεδέχθην κατὰ πρώτην φορὰν τὴν Ἀζιαδέ, μετὰ τὴν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπάνοδόν της. Ἐπὶ δύο μῆνας περίπου ἐκρύβημεν ἐκεῖ, μέχρις ὅτου κατωρθώσαμεν νὰ εὕρωμεν κατοικίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης ὄχθης, ἐν τῷ προαστείῳ τῶν Μνηματακίων, καὶ διετηρήσαμεν, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, τὸν ἀσφαλέστερον τοῦτον οἶκον, ἐν ᾧ ἐξ ἰδιοτροπίας ἐπανερχόμεθα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

Σὺν τῷ χρόνῳ, ὅπως τὰ πάντα μεταμορφοῦνται ἐν τῇ μνήμῃ, οὕτω τὰ πάντα λησμονοῦνται· ἰδοὺ ὅτι οὐδ' ἀναγνωρίζω πλέον τὴν ἀποβάθραν τῆς ὁδοῦ ἡμῶν, ἤτοι τὴν ἐκ παλαιῶν σανίδων γέφυραν, ἥτις ἄλλοτε μᾶς ἦτο τόσον ἀγαπητὴ καὶ ὅπου ἀπεβιβαζόμεθα μετὰ τόσης πεποιθήσεως περὶ τῆς ἀσφαλείας ἡμῶν, ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὸ μυστήριον τοῦ σκότους τῆς νυκτός.

Ἐξ ἀνυπομονησίας ἀποβιβάζομαι ἀλλαχοῦ, πρό τινος ἑβραϊκοῦ δρομίσκου, ὃν ἐνθυμοῦμαι συγκεχυμένως, λίαν ἀμυδρῶς. Καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε διερμηνέως, ἀρχίζω καὶ πάλιν νὰ περιπατῶ ταχαίως, νὰ τρέχω, ἐνῷ τὰ βήματα ἀναπτεροῦνται ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας ἕνεκα τῆς παρελεύσεως τῆς ὥρας.

Στρέφοντες γωνίαν τινά, εὑρισκόμεθα ἐν μικρᾷ τινι ὁδῷ, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἑβραϊκὴ ἀγορά: κραυγαὶ πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν, πλῆθος ἐπειγόμενον, κόφινοι ἐδωδίμων πανταχοῦ, καρποὶ καὶ ὀπῶραι, μικραὶ ἐσχάραι ἐφ' ὧν ψήνονται κρέατα ἐν ὑπαίθρῳ, ὑαλόφρακτοι τράπεζαι ἐφ' ὧν ἐκτίθενται τὰ παντοειδῆ νομίσματα τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τοκογλύφων . . . ἐνταῦθα ἀνεγνώρισα τέλος τὰ πάντα καὶ ἡ καρδία μου ἤρχισε νὰ πάλῃ ἰσχυρότερον, διότι ἐβεβαιώθην ὅτι ἡ οἰκία μου εἶνε πολὺ πλησίον.

(Ἕπεται)

ΨΗΦΙΔΩΤΟΝ

Ἂν αἱ τέχναι ἐμανθάνοντο διὰ τῆς ὁράσεως, οἱ κύνες θὰ ἦσαν οἱ ἄριστοι τῶν κρεοπωλῶν. *

Χίλιοι λῃσταὶ δὲν δύνανται νὰ λῃστεύσωσιν ἕνα γυμνόν. *

Τί κρίμα νὰ μὴ ἔχῃ ἡ πτωχή μου σύζυγος δύο γλώσσας, διὰ νὰ ἀναπαύηται πότε καὶ πότε ἡ μία ;

Μς

Ἔπρεπε νὰ ἱδρυθῇ καὶ ἓν σχολεῖον διδάσκον εἰς τὰς γυναῖκας πότε πρέπει νὰ γηράσκωσιν.

Μς

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς κατέδειξαν διὰ πρωτοφανοῦς πλειονοψηφίας, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπεδέχθη καὶ ἐπεκύρωσε τὴν περὶ ἀνεπαρκείας τοῦ ὑπουργείου τοῦ κ. Θ. Δηλιγιάννη γνώμην τοῦ Βασιλέως ἐδικαίωσε δὲ Αὐτὸν διαλύσαντα τὴν Βουλὴν ὡς μὴ τυγχάνουσαν τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ τόπου. —Ἐκ τῶν ἐκλεγέντων 207 βουλευτῶν 170 περίπου ἀνήκουσιν εἰς τὴν μερίδα τοῦ κ. Τρικούπη, ὅστις θὰ προσκληθῇ νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον μετὰ τὴν ἐκ Κοπενάγης ἐπάνοδον τοῦ Βασιλέως.—Ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἀνεχώρησαν εἰς Κοπενάγην ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τοὺς χρυσοῦς γάμους τῶν βασιλέων τῆς Δανίας. Ἐκ Δανίας ἡ βασίλισσα μετὰ τῶν βασιλοπαίδων Γεωργίου καὶ Μαρίας θὰ μεταβῇ εἰς Πετρούπολιν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευσομένου μηνὸς Ἰουνίου.—Διὰ Β. Διαταγμάτων προὐβιβάσθη εἰς ὑποστράτηγον μὲν ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος καὶ διωρίσθη ἀρχηγὸς τοῦ 3ου ἀρχηγείου στρατοῦ, ἑδρεύοντος ἐν Ἀθήναις, εἰς πλωτάρχην δὲ ὁ βασιλόπαις Γεώργιος καὶ εἰς ὑπιλοχαγὸν ὁ βασιλόπαις Νικόλαος.—Ὁ Διάδοχος ὠνομάσθη ἐπίσης ἐπίτιμος διοικητὴς τοῦ 1ου Συντάγματος, «ἵνα παραμείνῃ, ὡς λέγει τὸ Β. Διάταγμα, ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίας του».—Δύο ἐκ τῶν ὑπουργῶν, οἱ κ. κ. Δεϊμέζης καὶ Φιλάρετος, ἀποτυχόντες ἐν ταῖς ἐκλογαῖς ὑπέβαλον τὰς παραιτήσεις των, ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο αὗται δεκταί.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Διαδίδεται μετ' ἐπιτάσεως ὅτι ὁ Σουλτάνος Χαμὶτ πάσχει σοβαρῶς ἐκ νευρικῶν προσβολῶν. —Ἐν Ῥωσσίᾳ γίνονται παρασκευαὶ πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἐννεακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς ἱδρύσεως τῆς πρώτης ὀρθοδόξου ἐπισκοπῆς ἐν τῇ Μικρᾷ λεγομένῃ Ῥωσίᾳ. — Ὁ Κλάπκας, εἷς ἐκ τῶν ἡρώων τῆς Οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848, ἀπέθανεν.—Ἀπεφασίσθη ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ Γιερέκου τοῦ ἑνοῦντος τὴν Κριμαίαν μετὰ τῆς Ῥωσίας.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἀνεχώρησεν ἐκ Τεργέστης ἡ διοργανωθεῖσα ἐν Βιέννῃ ἐπιστημονικὴ καὶ ζωολογικὴ ἐκδρομὴ παρὰ τῶν κ. Λεντμάγερ καὶ Λενδεμπέλτ, ἀποτελουμένη ἐκ πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐξοχοτήτων τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γερμανίας καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι σκοποῦσι νὰ ἐξετάσωσι τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος ἐπιστημονικῶς, τουτέστι ὑπὸ γεωλογικὴν ἔποψιν καὶ συνάμα νὰ μελετήσωσι τὰ παρ' αὐτὰ ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης ζῶντα μαλάκια καὶ ὀστρακόδερμα, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ζωολογικὸν τῆς ἐκδρομῆς μέρος. Ἐν ἡλικίᾳ 74 ἐτῶν ἀπεβίωσεν αἰφνιδίως ἐν Βερολίνῳ ὁ μέγιστος τῶν χημικῶν τῆς σήμερον Αὔγουστος Γουλιέλμος Ὅρμανν, καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίῳ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως συνέστησεν ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῶν καλλιτεχνῶν Α. Θεοριλᾶ, Ν. Λύτρα, Γ. Βρούτου. Κ. Βωλονάκη, Ἐπ. Προσαλέντη, Ἀντ. Βούρου, Ε. Λαμπάκη, Θ. Ἀννίνου καὶ Δ. Κορομηλᾶ. εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ φροντὶς τῆς ἱδρύσεως δημοσίας πινακοθήκης, σὺν τῇ ἀρωγῇ καὶ τῇ προστασίᾳ τοῦ Ὑπουργείου.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Δευτέρας ἡ γνωστὴ εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἐν γένει κοινὸν λογία καὶ καλλιτέχνις κυρία Ἀθηνᾶ Σερεμέτη ἐγκαινίζουσα παρ' ἡμῖν νέον εἶδος φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν διαλέξεων θὰ ὁμιλήσῃ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΜΟΖΑΡ, σκιαγραφοῦσα τὸν διδάσκαλον ἀπὸ τῆς θαυμασίας αὐτοῦ παιδικῆς ἡλικίας μέχρι τῆς ἀποθεωθείσης ἀκμῆς καὶ τοῦ ζηλευτοῦ γήρατός του. Τὴν διάλεξιν ταύτην, ἐν ᾗ ὁ προσήκων γενήσεται λόγος περὶ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ μεγάλου μουσικοῦ, θὰ ποικίλωσιν, ὑπὸ τῆς καλλιτέχνιδος ἐκτελούμενα ἐπὶ κλειδοκυμβάλου, ἀποσπάσματα τῶν ἔργων τούτων καὶ ἕτερα τεμάχια ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τοῦ Μόζαρ. Ἐν γένει προμηνύεται λαμπρὰ ἡ ἑσπερὶς τῆς Δευτέρας, ἥτις καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀξία ἰδιαιτέρου λόγου : διότι δι' αὐτῆς εἰσάγεται παρ' ἡμῖν τὸ ἔθος τῆς ἐπὶ πληρωμῇ ἀκροάσεως, ὅπως γίνεται πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ἔθος ὅπερ, καθ' ἡμᾶς, ἐπιτυγχάνον θὰ καθιερώσῃ δικαίαν τινὰ καὶ εὐπρεπῆ εἰς τοὺς ἐργάτας τῶν γραμμάτων ὑλικὴν ἀμοιβήν.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ-ΠΕΡΙΕΡΓΑ-ΠΟΙΚΙΛΑ

Ὁ μέγας γάλλος ἐπιστήμων Παστέρ, οὗ τὸ ὄνομα φέρει ἡ νέα μέθοδος τῆς διατηρήσεως τῶν ὑγρῶν, ἔθεσεν ἀρχὰς τόσον βεβαίας εἰς τὴν μέθοδόν του, ὥστε σήμερον δύναταί τις νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι ἅπασαι αἱ *παστερισμέναι* τροφαὶ δύνανται νὰ διατηρηθῶσιν ἐπ' ἄπειρον.

Μέχρι τοῦδε ὅμως τὸ γάλα ἐθεωρεῖτο ἀνεπίδεκτον *παστερισμοῦ*. Τὰ μέσα πρὸς διατήρησίν του, ὧν ἐγένετο χρῆσις μέχρι τοῦδε, ἐθεωροῦντο ὡς ἁπλᾶ χημικὰ πειράματα. Ὁ ἰατρὸς Ὀτεφὰζ ἐκ Παρισίων εὗρε τὸν τρόπον τοῦ νὰ διατηρῇ τὸ γάλα εἰς τὴν φυσικήν του κατάστασιν σχεδὸν ἐπ' ἄπειρον. Τὰ τελευταῖα πειράματά του ἐγένοντο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Αἰγύπτῳ.

Γάλα ἀποσταλὲν ἐκ Γαλλίας κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου, ἐδοκιμάσθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Καΐρῳ καὶ εὑρέθη εἰς ἀρίστην κατάστασιν, διατηρῆσαν τὸ ἄρωμά του καὶ ἁπάσας τὰς ἀρχικὰς ἰδιότητάς του, ἕνεκα τῶν ὁποίων εἶνε δυνατὴ ἡ μεταβολή του εἰς βούτυρον, εἰς ἀνθόγαλα, εἰς τυρὸν κτλ. Τοῦ γάλακτος τούτου ὄντος ἀπηλλαγμένου τῶν ὅλων, αἵτινες δύνανται νὰ τὸ μεταβάλωσι καὶ τῶν σπερμάτων τῶν νόσων καὶ ἰδίως τῆς φυματιώσεως τῶν πνευμόνων, ἐξ ἧς ὑποφέρουσι κατ' ἐξοχὴν αἱ ἀγελάδες τῆς Αἰγύπτου, δύναται ἀσφαλῶς νὰ γίνῃ χρῆσις πρὸς τροφὴν τῶν βρεφῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ ἀνάγκη νὰ βρασθῇ.

Ἐπειδὴ τὸ γάλα εἰς τὴν φυσικήν του κατάστασιν ἐθεωρεῖτο ἐπικίνδυνον ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῷ μικροβίων, οἱ ἰατροὶ ἠναγκάζοντο νὰ τὸ διορίζωσι βρασμένον καίτοι ἐγνώριζον ὅτι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον καθίστατο δύσπεπτον. Ἀλλὰ ἤδη ἕκαστος θὰ δύναται νὰ κάμνῃ τὴν προμήθειάν του ἐκ τοῦ γάλακτος τοῦ Δρ. Ὀτεφάζ, ὡς κάμνει τὴν προμήθειαν τοῦ οἴνου, καὶ νὰ τὸ μεταχειρίζεται εἰς τὴν φυσικήν του κατάστασιν, ὁπόταν θέλῃ.

*

Κατά τινα στατιστικὴν ἡ Γερμανία ἔχει 14,400 ναύτας καὶ 730 ἀξιωματικούς. Ἡ Ἀγγλία 39,152 ναύτας καὶ 1898 ἀξιωματικούς. Ἡ Αὐστρία 11,899 ναύτας καὶ 586 ἀξιωματικούς. Ἡ Ἱσπανία 14,000 ναύτας καὶ 869 ἀξιωματικούς. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι 27,500 ναύτας καὶ 1027 ἀξιωματικούς. Ἡ Γαλλία 36,571 ναύτας καὶ 1986 ἀξιωματικούς. Ἡ Ἰταλία 20,650 ναύτας καὶ 576 ἀξιωματικούς. Ἡ Ῥωσσία 38,004 ναύτας καὶ 1264 ἀξιωματικούς.

*

Πλοῖα πολεμικὰ ἔχουσιν αἱ διάφοροι μεγάλαι δυνάμεις τὰ ἑξῆς: Ἡ Γερμανία 33 θωρηκτά, 31 ἀθωράκωτα πλοῖα καὶ 39 ναρκοβόλα. Ἡ Ἀγγλία 80 θωρηκτά, 286 ἀθωράκωτα καὶ 157 ναρκοβόλα. Ἡ Αὐστρία 19 θωρηκτὰ 31 ἀθωράκ. καὶ 57 ναρκοβόλα. Ἡ Ἱσπανία 11 θωρηκτά, 16 ἀθωράκ. καὶ 17 ναρκοβόλα. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι 25 θωρηκτά, 56 ἀθωράκωτα καὶ 4 ναρκοβόλα. Ἡ Γαλλία 62 θωρηκτά, 160 ἀθωράκωτα καὶ 202 ναρκοβόλα. Ἡ Ἰταλία 23 θωρηκτά, 70 ἀθωράκωτα καὶ 145 ναρκοβόλα. Ἡ Ῥωσσία τέλος 55 θωρηκτά, 62 ἀθωράκωτα καὶ 117 ναρκοβόλα.

*

Τὸ νομοθετικὸν σῶμα τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης ἐψήφισε βραχὺν μὲν ἀλλὰ σπουδαιότατον νόμον διὰ ψήφων 70 κατὰ 34. Ὁ νόμος σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς τριῶν ἄρθρων :

1) Ἕκαστος πολίτης ἄνευ διακρίσεως γένους θὰ δύναται εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ψηφίζῃ προκειμένου περὶ ἐκλογῆς οἵου δήποτε ἐκλεκτοῦ ἄρχοντος.

2) Οὐδεὶς δικαστικὸς ἀντιπρόσωπος ἢ ἐπιτροπὴ δύ-

ναται νὰ ἀρνηθῇ εἰς τὸ ἑξῆς ν' ἀφίσῃ νὰ ψηφίσωσιν οἱ κεκτημένοι τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου τούτου προβλεπόμενα προσόντα.

3) Ὁ νόμος οὗτος θὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ἀπὸ τῆς 1 Ἰουλίου 1893.

Ὥστε εἰς τὸ ἑξῆς αἱ χαριτόβρυτοι ἀμερικανίδες θὰ ψηφίζουν καὶ θὰ ψηφίζωνται.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Φιλίστορι Ὀδησόν. Κατὰ τὸν Ἄγγλον συντάγματάρχην καὶ ἀρχαιολόγον *Leake*, ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη ἐγένετο πραγματικῶς μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς ὅλης δυνάμεως τῶν Περσῶν κατὰ τὸν Κοῦρτιον, δὲ ἓν μόνον μέρος τοῦ περσικοῦ στρατοῦ ἔδρασε, τὸ δὲ ἕτερον μετὰ τοῦ ἱππικοῦ ἔπλευσεν εἰς Φάληρον. Ὁ Ρωμαῖος Ἰουστῖνος ζήσας ἑπτακόσια ἔτη μετὰ τὴν μάχην ἀναβιβάζει τοὺς Πέρσας εἰς 600 χιλ. ἄλλος δὲ προγενέστερος αὐτοῦ φαίνεται φειδωλότερος ὑπολογίζων αὐτοὺς εἰς 200 χιλ μετὰ 10 χιλ ἱππικοῦ. Ὁ πρὸ δύο ἐτῶν ἐπισκεφθεὶς τὸ Μαραθώνιον πεδίον *Eschemburg* λοχαγὸς τοῦ γερμαν ἐπιτελείου ὑπεστήριξεν ὅτι μόνον 63 χιλ. Περσῶν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔλαβον μέρος εἰς τὴν μάχην καὶ 20 περίπου χιλιάδες Ἑλλήνων ἐλευθέρων καὶ δούλων Ὁριστικὴ κρίσις κατὰ τὸν *Eschemburg* θὰ προῆγεν εἰς φῶς ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἡρῴου τῶν 192 Ἀθηναίων, οἵτινες ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν μάχην ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος (Βιβλ. V I. §. CXVII.). Ὁ σωρὸς, ὅστις καὶ ἕνεκα τῆς θέσεώς του καὶ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος του ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ τάφος τῶν νεκρῶν τούτων, ἀνασκαφεὶς κατὰ τῷ 1884 ὑπὸ τοῦ κ. *Schliemann*, ἐκτὸς σιδηρῶν τινων αἰχμῶν καὶ θραυσμάτων ἀγγείων οὐδὲν ἕτερον ἔφερεν εἰς φῶς. — Μ. Σ. Τ. Ῥόδον Κ. Π. Φ. Ἄργος. Μιχ. Δ., Στ. Ν. Τ. Βερολῖνον Κ.Ι Κ. Μόναχον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν — Κ. Χρ. Ῥώμην. Ἀναμένομεν τὴν νέαν διεύθυνσιν. — Κρόνῳ. Ἀκαταλλήλον. — Μ. Σ' Ἄρταν. Οἱ Ἰταλοὶ τὴν ἐκ τῆς λατινικῆς: *Arte* ἐτυμολογοῦσιν ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς: ἀρετή· δι' αὐτῆς δὲ οὗτοι, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ, ὧν ἡ γλῶσσα κοινὴν ἔχει τὴν καταγωγὴν, ἐντελέστατα ἐκφράζουσιν ὅ,τι ἀτελῶς ἡμεῖς διὰ μιᾶς ἑκάστης τῶν λέξεων: τέχνη — ποίησις — καλλιτεχνία. — Κ. Μ. Σ Πάτρας. Μ. Χ. Πόργον. Ν. Δ. Σ. Λεβαδείαν. Ἀργ. Τ. Βόλον. Ν. Δ. Πειραιέα. Ζητηθέντα φύλλα ἐστάλησαν. — Π. Ε. Ρ. Δηξούριον. Ἂς ἤμεθα βέβαιοι τοὐλάχιστον...

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Οἱ Ἄθλιοι κατὰ μετάφρασιν Ι. Ι. Σκυλίσσης, ἔκδοσις πολυτελὴς καὶ εἰκονογραφημένη ὑπὸ Γ. Φέξη.

L' Education de nos filles par le Dr Jules Rochard Ed. Hachette. Paris.

ΑΙΘΟΥΣΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

ΤΗΣ Κ^ΑΣ ΑΘΗΝΑΣ Ν. ΣΕΡΕΜΕΤΗ

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ **ΜΟΖΑΡΤ** μετ' ἐκτελέσεως ἐπὶ κλ ειδοκυμβάλου διαφόρων τεμαχίων καὶ ἀποσπασμάτων ἐκ τῶν μελοδραμάτων του.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Δευτέρας 11 Μαΐου 1892 ὥρᾳ 9 μ. μ.

ΤΙΜΗ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΥ ΔΡΑΧ, 2

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΝΙΩΤΟΥ
Ὁδὸς Σοφοκλέους

ΔΕΝΟΝΤΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΛΥΤΕΛΩΣ ΧΡΥΣΟΝΟΝΤΑΙ ΤΑΙΝΙΑΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Κατασκευάζονται καὶ πωλοῦνται κατάστιχα παντὸς εἴδους ἐφάμιλλα τῶν ἀγγλοσμερικανικῶν κατὰ τὴν ποιότητα καὶ στερεότητα, ἀλλὰ πολὺ τούτων ἐφθηνότερα.

Γ. ΠΑΜΠΑΝΟΣ
Ὀδοντοϊατρὸς
Ὁδὸς Πατησίων 9

REVUE
POLITIQUE ET LITTERAIRE
REVUE BLEUE
Paraissant le Samedi
Six mois 20 fr. Un an 35
PARIS
111. Bd. St Germain 111

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ

Καθηγητὴς ἔχων διαθεσίμους ὥρας τινὰς, ἀναλαμβάνει τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικῆς ἐν βραχεῖ διαστήματι καὶ μὲ συγκαταβατικὰ δίδακτρα Ἡ "Ἑβδομάς" συνιστᾷ αὐτὸν διὰ τὴν καλὴν καὶ πρακτικὴν αὐτοῦ μέθοδον.
Διεύθυνσις ὁδὸς Πενακωτῶν 39

Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ
ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ
13. — Ὁδὸς Καπνικαρέας — 13

Τοποθετήσεις ἠλεκτρικῶν κωδώνων, τηλεφώνων, τηλεγράφων, ἀλεξικεραύνων κλπ.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ
ἐπιστημονικῶν καὶ ἰατρικῶν ἐργαλείων.

ΠΩΛΗΣΙΣ
διαφόρων ὑλικῶν τῶν ἐργολάβων.

Τὸ νέον πλήρες κομψοτάτων εἰδῶν
ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ "Ο ΑΕΤΟΣ"
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ
(Ὁδὸς Σταδίου)

Συνιστᾶται τοῖς πᾶσι ὡς μοναδικὸν διὰ τὴν κομψότητα, στερεότητα, εὐθηνίαν.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ
ΦΑΚΕΛΛΩΝ
παντὸς εἴδους, ὡς καὶ χάρτου πενθέμου καὶ φακέλλων.
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΑΡΤΟΝΙΩΝ
δι' ὅλα τὰ μεγέθη μὲ γωνίας ἐπιχρύσους (Biscautés Dorés).
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΠΛΑΚΕΣ
τῶν Οἴκων Lumière, Monkhowen, Apollo.
Ἔφθασαν τὰ ἀναμενόμενα αὐτόματα
ΑΝΑΠΤΗΡΙΑ ΣΙΓΑΡΩΝ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ
Ο ΣΤΙΧΟΣ ΛΕΠΤΑ 30

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΕΜΗ

ΕΡΕΙΠΙΑ

ΕΡΕΙΠΙΑ = ΞΕΝΗΤΕΙΑ = ΠΑΡΑΠΟΝΑ = ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ = ΛΟΓΙΑ ΧΑΜΕΝΑ

Τὰ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ποιήματα ἐκδίδονται εἰς τόμον ἐξ 160 περίπου σελίδων, καλλιτεχνικῶς καὶ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου.
Ἑκάστου ἀντιτύπου ἡ τιμὴ ὡρίσθη εἰς δρ. 2 διὰ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ φρ.χρ. 2 διὰ τὸ ἐξωτερικόν, πληρωτέα ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου.
Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ τοὺς προαποστέλλοντας τὸ ἀντίτιμον ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. ΣΤΑΤΡΙΑΝΟΥ